

Elberedskapen

Organisation, ansvarsfördelning
och finansiering

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2015

National Library
of Sweden

SOU 1996:78

Elberedskapen

Organisation, ansvarsfördelning
och finansiering

SOU 1996:78

Statens offentliga utredningar
1996:78
Näringsdepartementet

A: Ref KB
Occ SOU

30

Elberedskapen

Organisation, ansvarsfördelning
och finansiering

Betänkande av Elberedskapsutredningen
Stockholm 1996

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes, Offentliga Publikationer, på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningskontor.

Beställningsadress: Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Fax: 08-20 50 21
Telefon: 08-690 91 90

Svara på remiss. Hur och Varför. Statsrådsberedningen, 1993.

– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.

Broschyren kan beställas hos:

Regeringskansliets förvaltningskontor
Distributionscentralen
103 33 Stockholm
Fax: 08-405 10 10
Telefon: 08-405 10 25

Till statsrådet och chefen för Näringsdepartementet

Den 7 mars 1996 bemyndigade regeringen chefen för Näringsdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att föreslå ansvarsfördelning och organisation inom elberedskapsområdet.

Med stöd av bemyndigandet förordnade chefen för Näringsdepartementet den 7 mars 1996 generaldirektören Gunnar Holmgren som särskild utredare. Som experter förordnades enhetschefen Margareta Bergström, säkerhetschefen Lars Johansson, ingenjören Kerstin Keereweer-Höglund, läraren Britt Kjellin, direktören Folke Pärnerteg, kanslirådet Åke Sundin, direktören Eva Sylvén, departementssekreteraren Andreas Zsiga. Den 9 april 1996 förordnades Hélène Blomberg som expert i utredningen.

Som sekreterare utsågs konsulten Ulf Wennerberg. Som ansvarig för utredningens administration utsågs Jeanette Lindström vid Statens oljelager.

Utredningen har antagit namnet Elberedskapsutredningen (N 1996:2).

Utredningen får härmed överlämna betänkandet *Elberedskapen* (SOU 1996:78).

Stockholm i maj 1996

Gunnar Holmgren

/ Ulf Wennerberg

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
1 Bakgrund	
1.1 Direktiven.....	11
1.2 Arbetets uppläggning.....	12
1.3 Vissa begrepp.....	13
2 Tidigare utredningar	
2.1 Ellagstiftningsutredningen (SOU 1995:51)	15
2.2 Remissyttrandena över Ellagstiftnings- utredningens delbetänkande.....	16
3 Nuvarande förhållanden	
3.1 Produktion och överföring av elkraft i Sverige.....	19
3.2 Myndigheter och andra organ som har uppgifter inom elberedskapen	20
3.3 Lagstiftning som har tillämpning på elberedskapen	21
3.4 Samhällets kostnader för elberedskapen.....	22
4 Förutsättningar för en ny organisation inom elberedskapen	
4.1 Problem med nuvarande organisation.....	25
4.2 Krav på en ny organisation.....	26
5 Rollfördelning inom elberedskapen	
5.1 Funktionsansvaret för funktionen energiförsörjning	29
5.2 Prioritering av behovet av elkraft.....	31
5.3 Styrning av elsystemet	32
5.4 Förslag	32
6 Organisationsalternativ vad gäller elbered- skapen på central nivå	
6.1 Förutsättningar.....	35
6.2 Modeller för anknötning till Svenska kraftnät	36
6.3 Förslag	38
7 Myndighetsstruktur och ansvarsfördelning inom elberedskapen i fred	
7.1 Central nivå	39
7.2 Regional nivå	42
7.3 Förslag	43

8	Myndighetsstruktur och ansvarsfördelning inom elberedskapen under säkerhetspolitiska kriser och i krig	
8.1	Allmänt om krigsorganisering.....	45
8.2	Organisation på central nivå under säkerhetspolitiska kriser och i krig.....	46
8.3	Organisation på regional och lokal nivå under säkerhetspolitiska kriser och i krig.....	47
8.4	Förslag.....	48
9	Elföretagens beredskapsansvar.....	51
10	Finansiering av beredskapsförberedelserna	
10.1	Förutsättningar.....	53
10.2	Finansieringsmetod.....	53
10.3	Utformning av avgiftssystemet.....	54
10.4	Beredskapsavgiftens konstruktion.....	56
10.5	Fast eller rörlig avgift?.....	57
10.6	Förslag.....	59
11	Behov av ny lagstiftning	
11.1	Ellagstiftningsutredningens förslag.....	61
11.2	Lag om elberedskap.....	61
11.3	Ändring av vissa förordningar.....	63
11.4	Förslag.....	63
12	Särskilda frågor	
12.1	Driftvårn vid elföretagen.....	65
12.2	Skydd och bevakning av elkraftsanläggningar.....	65
13	Vissa genomförandefrågor	
13.1	Genomförandeprocessen.....	67
13.2	Ekonomiska konsekvenser.....	68
13.3	Övriga konsekvenser.....	69
Bilagor:		
1.	Utredningens direktiv (1996:23)	
2.	Sammanfattning av <i>Finansieringen av det civila försvaret</i> (SOU 1996:58)	
3.	Sammanställning av remissvar avseende <i>Elförsörjning i ofred</i> (SOU 1995:51)	
4.	Sammanställning av samhällets kostnader för elberedskapen	

Sammanfattning

Den särskilda utredaren skall enligt direktiven lämna förslag till:

- myndighetsorganisation för det fredstida arbetet med elberedskapen
- ansvarig myndighet för den centrala ledningen av elförsörjningen i krig och vid höjd beredskap
- fördelning av ansvar och arbetsuppgifter inom elberedskapen mellan myndigheter och näringsidkare inom elförsörjningen
- behövlig lagstiftning
- avgiftssystem för finansiering av elberedskapen.

Vissa övergripande frågor vad gäller elberedskapen behandlas i kapitlen 5 och 6. I kapitel 5 behandlas grundläggande frågor om rollfördelningen mellan olika aktörer inom elberedskapen. I kapitlet föreslås att:

- funktionen energiförsörjning även i fortsättningen skall hållas ihop
- Närings- och teknikutvecklingsverket även i fortsättningen skall vara funktionsansvarig myndighet för funktionen energiförsörjning
- Närings- och teknikutvecklingsverkets uppgifter i egenskap av funktionsansvarig myndighet för funktionen energiförsörjning bör koncentreras till uppgifter som är gemensamma för funktionen
- uppgiften att prioritera samhällets behov av elkraft - under regeringen - läggs på de civila ledningsorgan som har ett områdesansvar (Överstyrelsen för civil beredskap, civilbefälhavarna, länsstyrelserna och kommunstyrelserna)
- elförsörjningsuppgiften bör ha ställning som delfunktion inom funktionen energiförsörjning.

I våra direktiv har regeringen lagt fast att elberedskapsuppgifter bör anknytas till Svenska kraftnät. I kapitel 6 behandlas olika sätt göra detta. I kapitlet föreslås att:

- uppgiften att svara för delfunktionsansvaret för elförsörjningen läggs på Svenska kraftnät
- särskilda insyns- och inflytandeformer skapas vid Svenska kraftnät för att ge utomstående intressenter möjlighet att påverka beredskapsarbetet
- den personal som skall arbeta med beredskapsuppgifterna skall vara anställd vid Svenska kraftnät och i alla avseenden vara underställd denna myndighets ledning.

Myndighetsstrukturen och ansvarsfördelningen inom elberedskapen i fred behandlas i kapitel 7. I kapitlet föreslås att Närings- och teknikutvecklingsverket, Svenska kraftnät och Statens kärnkraftsinspektion i fortsättningen skall ha uppgifter på central nivå inom elberedskapen. Detta innebär att Elförsörjningsnämnden och Krigsskyddsnämnden för kraftanläggningar kan avvecklas. Beträffande den regionala organisationen föreslås inga förändringar. I kapitlet föreslås att:

- Närings- och teknikutvecklingsverket, Svenska kraftnät och Statens kärnkraftsinspektion skall ha uppgifter inom elberedskapen i fred
- Elförsörjningsnämnden avvecklas
- Krigsskyddsnämnden för kraftanläggningar avvecklas
- Statens strålskyddsinstitut inte längre skall ha uppgifter inom funktionen energiförsörjning
- ett beredskapsråd med företrädare för elindustrin och vissa myndigheter knyts till Svenska kraftnät
- ledamöterna av beredskapsrådet utses av regeringen
- antalet elområden på sikt minskas till tre eller fyra med gränser som så långt som möjligt sammanfaller med civilområdenas gränser

- elbefälhavarna inte heller i fortsättningen ges myndighetsstatus i fred
- beredskapsförberedelserna inom elbefälhavarorganisationen även i fortsättningen skall skötas av vissa företag
- Svenska kraftnät skall sluta avtal med de företag som sköter beredskapsförberedelserna inom elbefälhavarorganisationen.

Motsvarande frågor beträffande myndighetsstrukturen och ansvarsfördelningen under säkerhetspolitiska kriser och i krig behandlas i kapitel 8. Krigsorganisationen överensstämmer enligt våra förslag i huvudsak med fredsorganisationen. På regional nivå ges dock elbefälhavarna - inom ramen för Svenska kraftnäts krigsorganisation - myndighetsstatus. I kapitlet föreslås att:

- myndighetsstrukturen på central nivå inom elförsörjningen inte ändras vid en övergång till krigsorganisation (samma myndigheter bör ha uppgifter under säkerhetspolitiska kriser och i krig som i fred)
- Närings- och teknikutvecklingsverkets krigsuppgift bör vara att hålla regeringen underrättad om läget inom funktionen energiförsörjning och föreslå regeringen de åtgärder som läget kräver
- Svenska kraftnäts krigsuppgift bör vara att leda och samordna elförsörjningen samt att vidtaga de åtgärder i elsystemet som krävs för att prioriterade behov skall kunna tillgodoses
- Statens kärnkraftsinspektion bör ha samma uppgifter under säkerhetspolitiska kriser och i krig som myndigheten har i fred
- elbefälhavarna skall ingå i Svenska kraftnäts krigsorganisation
- elbefälhavarnas krigsuppgift bör vara att leda och samordna den verksamhet på regional nivå som krävs för att prioriterade behov av elkraft skall kunna tillgodoses.

Elföretagens beredskapsansvar behandlas i kapitel 9. Vi föreslår att elföretagen skall vara skyldiga att upprätthålla verksamheten under säkerhetspolitiska kriser och i krig samt genomföra de beredskapsförberedelser som detta kräver.

Finansieringen av beredskapsförberedelserna behandlas i kapitel 10. Vi föreslår att myndigheternas och företagens beredskapskostnader skall finansieras med en elberedskapsavgift och att de medel som avgiften inbringar skall samlas på ett räntebärande konto i Riksgäldskontoret. Avgiftens nivå bör fastställas i försvarsbesluten. I kapitlet föreslås att:

- myndigheternas och företagens kostnader för beredskapsförberedelser inom elförsörjningsområdet finansieras med en elberedskapsavgift
- avgiftsnivån fastställs i försvarsbesluten
- elberedskapsavgiften uttas som en offentligrättsligt reglerad nätägaravgift som administreras på samma sätt som den befintliga nätövervakningsavgiften
- elberedskapsavgiften utformas som en fast avgift som utgår med olika belopp för hög- och lågspänningsabonnemang
- proportionen mellan hög- och lågspänningsavgiften bör vara 600/11
- de medel som inflyter genom elberedskapsavgiften samlas på ett räntebärande konto med kreditmöjligheter i Riksgäldskontoret
- behållningen på kontot i Riksgäldskontoret endast får användas för att bekosta beredskapsåtgärder inom delfunktionen elförsörjning
- kontot i Riksgäldskontoret disponeras av Svenska kraftnät
- regeringen i regleringsbrev eller på annat sätt meddelar anvisningar för hur behållningen på kontot i Riksgäldskontoret får användas
- Svenska kraftnät årligen utarbetar ett förslag till disponering av medlen på kontot i Riksgäldskontoret och

att detta förslag behandlas i det civila försvarets programplanearbete.

De förslag som vi har lämnat behöver ges lagstöd. I kapitel 11 föreslår vi att grundläggande bestämmelser om elberedskapen skall samlas i en lag om elberedskap. Vidare bör vissa förordningar ses över. I kapitlet föreslås att:

- grundläggande bestämmelser om elberedskapen samlas i en ny lag om elberedskap
- den av Ellagstiftningsutredningen föreslagna lagen om beredskapsåtgärder vid vissa elektriska anläggningar arbetas in i lagen om elberedskap
- en hänvisning till lagen om elberedskap tas in i den nya ellagen
- vissa myndighetsinstruktioner ändras i enlighet med det förslag till ändrade myndighetsuppgifter som tidigare har lagts fram i detta betänkande
- reglerna om energiransonering ses över i syfte att modernisera regelverket
- utarbetandet av ett förslag till ny lag om elberedskap, m.m. bör ske inom ramen för ett fortsatt utredningsarbete.

Vi föreslår att den nya organisationen skall träda i kraft den 1 januari 1997. Fortsatt utredningsarbete krävs vad gäller vissa författningsfrågor.

Våra förslag avlastar statsbudgeten med 71 miljoner kronor räknat med utgångspunkt från budgetåret 1995/96 (12 månader). Inga negativa konsekvenser bedöms uppstå från regionalpolitisk eller jämställdhetspolitisk synpunkt.

1 Bakgrund

1.1 Direktiven

Enligt direktiven (Dir. 1996:23) skall den särskilde utredaren lämna förslag till

- myndighetsorganisation för det fredstida arbetet med elberedskapen
- ansvarig myndighet för den centrala ledningen av elförsörjningen i krig och vid höjd beredskap
- fördelning av ansvar och arbetsuppgifter inom elberedskapen mellan myndigheter och näringsidkare inom elförsörjningen
- behövlig lagstiftning
- avgiftssystem för finansiering av elberedskapen.

I direktiven anges vissa förutsättningar för uppdraget. En av dessa är att det övergripande ansvaret för beredskapsuppgifterna inom energiområdet också i fortsättningen skall hållas ihop inom en funktion. Det är således inte aktuellt att bryta ut elförsörjningen och ge denna verksamhet status som självständig funktion. Ytterligare en förutsättning är att Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) skall vara funktionsansvarig myndighet för funktionen energiförsörjning.

I direktiven betonas också att uppgifterna inom elberedskapen bör samlas på en myndighet och att denna myndighet bör knytas till Svenska kraftnät (SvK). Olika sätt att utforma anknytningen till SvK skall belysas i utredningsarbetet.

Vad gäller finansieringen av beredskapsförberedelserna bör utgångspunkten enligt direktiven vara att beredskapskostnaderna inom elförsörjningen skall avgiftsfinansieras. Avgiftssystemet bör vara konkurrensneutralt. Så långt som möjligt bör befintliga uppbördssystem inom elområdet utnyttjas.

Allmänt skall behovet av förändringar i lagstödet för elberedskapen övervägas. En förutsättning för arbetet skall dock vara att nu gällande krigsskyddslag skall ersättas med ny lagstiftning i enlighet med Ellagstiftningsutredningens (ELU) förslag.

Utredningens direktiv redovisas i **bilaga 1**.

1.2 Arbetets uppläggning

Uppläggningsen av utredningsarbetet har präglats av att relativt kort tid har stått till buds för uppdraget (drygt två månader). Tyngdpunkten i arbetet har därför lagts på överläggningar med de myndigheter och branschintressen som är närmast berörda av frågorna. Samråd har också hållits med den särskilde utredare som har sett över principerna för finansiering av beredskapsåtgärder inom det civila försvaret. Denne utredare har redovisat sina förslag i betänkandet *Finansieringen av det civila försvaret* (SOU 1996:58). De förslag som lämnas i detta betänkande har fungerat som en utgångspunkt för våra överväganden om finansieringen av elberedskapen.

Arbetet har också präglats av att ELU nyligen har utrett de aktuella frågorna. ELU har sammanställt ett omfattande fakta-material som har kunnat utnyttjas som en grund för vårt arbete. Kompletteringar har dock behövt göras beträffande den regionala organisationen. Denna nivå belystes mycket knapphändigt i ELU:s betänkande. I övrigt har visst material beträffande kostnaderna för elberedskapen inhämtats från NUTEK. Material har också erhållits från Svensk Elberedskap AB.

Överläggningar i intervju- och samtalsform har hållits med företrädare för ett stort antal myndigheter, branschorganisationer och företag. Bland myndigheterna har överläggningar hållits med Överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB), SvK, NUTEK, Riksgäldskontoret och samtliga civilbefälhavarkanslier. I övrigt

har diskussioner förts med företrädare för Svensk Elberedskap AB, flertalet elområdeskanslier, Svenska Kraftverksföreningen, Svenska Elverksföreningen, Vattenfall AB, Sydkraft AB samt Stockholm Energi AB.

En sammanfattning av de förslag som lämnas i *Finansieringen av det civila försvaret* (SOU 1996:58) finns i **bilaga 2**.

1.3 Vissa begrepp

Med *beredskapsförberedelser* avser vi de förberedelser som en verksamhetsansvarig genomför i fred för att verksamheten skall kunna upprätthållas under säkerhetspolitiska kriser och i krig. Förberedelser för s.k. fredskriser omfattas därmed inte av begreppet beredskapsförberedelser.

Begreppet *höjd beredskap* definieras i lagen (1992:1403) om höjd beredskap. Enligt denna lag består höjd beredskap av beredskapstillstånden skärpt beredskap och högsta beredskap. Då landet är i krig råder högsta beredskap. Vid krigsfara råder skärpt eller högsta beredskap.

I texten har vi valt att inte använda begreppet höjd beredskap. Istället används uttrycket *under säkerhetspolitiska kriser och i krig* synonymt med detta begrepp. Detta uttryck torde vara mer lättillgängligt för den genomsnittlige läsaren.

Med *elföretag* avses i det följande elproduktionsföretag, elhandelsföretag och ägare till elnät. Elindustrin omfattar samtliga dessa företag.

2 Tidigare utredningar

2.1 Ellagstiftningsutredningen (SOU 1995:51)

ELU har under åren 1992 - 1995 utrett frågor om en ny ellag, koncessionsbestämmelser för starkströmsledningar och elberedskapen. Utredningens förslag beträffande elberedskapen redovisades i delbetänkandet Elförsörjning i ofred (SOU 1995:51).

ELU föreslog i korthet att funktionen energiförsörjning skulle delas upp på två funktioner: bränsle- och drivmedelsförsörjning samt elförsörjning. NUTEK föreslogs få funktionsansvar för den nya funktionen bränsle- och drivmedelsförsörjning och dessutom ha ansvaret för övergripande frågor vid energiransoneringar. Funktionsansvaret för den nya funktionen elförsörjning föreslogs läggas på Elförsörjningsnämnden (EFN). EFN föreslogs också få till uppgift att i fred förbereda elransoneringar. Inga förslag till förändringar i EFN:s krigsuppgifter framlades.

Härutöver föreslog ELU att lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar, m.m. skall ersättas med ny lagstiftning om beredskapsåtgärder vid vissa elektriska anläggningar, m.m. EFN föreslogs bli prövningsmyndighet enligt den nya lagen. Som ett resultat härav föreslogs att Krigsskyddsnämnden för kraftanläggningar (KSN) skall avskaffas.

ELU föreslog vidare att elindustrins medverkan i beredskapsarbetet skall säkerställas genom avtal. EFN förutsattes bedriva sin verksamhet i nära samarbete med elkraftsbranschen. Enligt förslaget borde i EFN ingå företrädare för såväl allmänna som branschanknutna intressen.

Beträffande finansieringen föreslog ELU att elberedskapen under det första året skall finansieras med medel över statsbudgeten i ungefär nuvarande omfattning. Utredningen förut-

satte att elindustrin - liksom hittills - skall finansiera huvuddelen av sina beredskapskostnader med egna medel. Ett mer definitivt underlag skulle tas fram vid ett senare tillfälle för att belysa den fortsatta kostnadsfördelningen.

2.2 Remissyttrandena över Ellagstiftningsutredningens delbetänkande

ELU:s delbetänkande om elberedskapen remissbehandlades under sommaren 1995. I det följande redovisas ett kort sammandrag av remissinstansernas synpunkter.

Remissopinionen var delad i frågan om en uppdelning av funktionen energiförsörjning i två nya funktioner. Antalet remissinstanser som tillstyrker förslaget är ungefär lika många som de som avstyrker eller inte tydligt tar ställning. Detsamma gäller förslaget att EFN skall inrättas i fredstid med funktionsansvar för funktionen elförsörjning. I detta fall finns det dock en tydlig uppdelning av remissinstanserna såtillvida att nästan samtliga myndigheter inom det civila försvaret avstyrker förslaget att ge EFN funktionsansvar för en ny funktion elförsörjning. Det är i första hand organ utanför det civila försvaret som tillstyrker detta förslag.

Några remissinstanser har härutöver ifrågasatt EFN:s möjligheter att hävda sin myndighetsställning mot bakgrund av bl. a. nämndens sammansättning, frånvaron av lagstadgade krav på elföretagens medverkan i beredskapsarbetet och de föreslagna samverkansformerna mellan nämnden och branschen.

Huvuddelen av remissinstanserna kommenterar inte frågan om den regionala organisationen. De som kommenterar frågan understryker att den regionala organisationen är viktig. Huvuddelen av de remissinstanser som kommenterar frågan anser att utredningen inte tillräckligt har belyst de regionala organens roll i beredskapsarbetet. SvK pekar på vikten av att även den regionala

organisationen beaktas eftersom det är där som stora delar av det praktiska beredskapsarbetet utförs. Den regionala organisationens roll måste enligt SvK framgå tydligt.

ELU:s förslag om en ny lag vad gäller beredskapsåtgärder vid vissa elektriska anläggningar tillstyrks av flertalet remissinstanser. Många kommenterar dock inte förslaget i detalj. Förslaget att lägga ned Krigsskyddsnämnden för kraftanläggningar då den nya lagen införs tillstyrks av de remissinstanser som kommenterar frågan.

Flertalet remissinstanser tillstyrker ELU:s förslag att kostnaderna för elberedskapen skall skattefinansieras. I vissa fall är det dock oklart om man i sitt ställningstagande avser alla kostnader för elberedskapen eller endast de kostnader som tidigare har anslagsfinansierats.

En kort sammanfattning av remissvaren redovisas i **bilaga 3**.

3 Nuvarande förhållanden

De faktauppgifter som redovisas i detta kapitel har hämtats från ELU:s delbetänkande *Elförsörjning i ofred* (SOU 1995:51). Nulägesbeskrivningen är mycket kortfattad. Den läsare som vill ha en mer utförlig beskrivning av de förhållanden som redovisas i detta kapitel hänvisas till ELU:s delbetänkande.

3.1 Produktion och överföring av elkraft i Sverige

Sveriges totala elproduktion uppgick år 1993 till 140 Twh. Produktionen är koncentrerad till ett begränsat antal kraftföretag. De åtta största kraftföretagen svarade år 1993 för 92% av den totala elproduktionen. Omfattande strukturförändringar sker f.n. inom elindustrin.

Vattenkraften svarar under ett normalår för ungefär hälften av landets elproduktion. Resten utgörs i huvudsak av kärnkraftsel. Ungefär 60% av vattenkraften utvinnes ur de fyra största älvarna. I landet finns fyra kärnkraftverk med totalt 12 reaktorer.

Största delen av vattenkraften utvinnes i Norrland medan huvuddelen av elförbrukningen sker i Syd- och Mellansverige. Kraftöverföring måste därför ske över långa sträckor. Överföring mellan olika delar av landet sker på det s.k. storkraftnätet. Detta omfattar kraftledningar med en spänning på 220 - 400 kV. Storkraftnätet ägs av staten genom SvK.

Från storkraftnätet transformeras elkraften ned till lägre spänning och överförs därefter på regionala nät. Spänningen på de regionala näten varierar mellan 130 kV och 30 kV. Därefter sker en ytterligare transformering till lägre spänning och överföring på lokala nät med en spänning som varierar mellan 20 kV och 400 V. Regionnäten ägs till största delen av de större elföre-

tagen. Lokalnäten ägdes år 1993 till 70% av kommuner eller kommunägda bolag.

El kan inte lagras. Elproduktionen måste därför i varje stund vara i balans med förbrukningen. SvK har det övergripande ansvaret för att balans kan upprätthållas på kort sikt i elnätet. Detta ansvar benämns systemansvar. Balans i elsystemet uppnås genom kortsiktig in- och urkoppling av produktion och förbrukning av elkraft.

3.2 Myndigheter och andra organ som har uppgifter inom elberedskapen

NUTEK är funktionsansvarig myndighet för funktionen energiförsörjning. Myndigheten har också det övergripande samordningsansvaret för landets energiförsörjning under säkerhetspolitiska kriser och i krig. Dessutom har NUTEK ett övergripande ansvar för att förbereda förbrukningsregleringar inom energiområdet.

KSN har till uppgift att pröva ärenden enligt lagen om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar, m.m. KSN är knuten till NUTEK.

EFN träder i verksamhet i krig eller när regeringen annars bestämmer det. EFN leder och samordnar elförsörjningen under säkerhetspolitiska kriser och i krig. EFN:s beredskapsförberedelser utförs i huvudsak av Svensk Elberedskap AB.

SvK driver och förvaltar det svenska storkraftnätet och de statligt ägda utlandsförbindelserna. SvK är ett affärsverk som säljer överföringskapacitet på storkraftnätet. Härutöver har SvK - som nämnts - systemansvaret för det svenska elnätet.

Statens kärnkraftsinspektion är tillsynsmyndighet för säkerheten i olika typer av kärnteknisk verksamhet. Uppgiften är oförändrad under säkerhetspolitiska kriser och i krig.

Statens strålskyddsinstitut är tillsynsmyndighet enligt strålskyddslagen. Verket granskar bl. a. strålskyddet vid kärnkraftverken.

Svensk Elberedskap AB är ett av Svenska kraftverksföreningen ägt bolag med uppgift att bedriva beredskapsverksamhet inom elförsörjningen. Bolaget organiserar dessutom den beredskapsverksamhet som sker inom de s.k. elområdena. Detta sker genom avtal med vissa större kraftföretag. I krig leds elområdena av elbefälhavare som fungerar som regionala organ åt EFN. Elbefälhavarna är således myndigheter under säkerhetspolitiska kriser och i krig.

3.3 Lagstiftning som har tillämpning på elberedskapen

I det följande beskrivs kortfattat viss lagstiftning som har tillämpning på elberedskapen. Framställningen är på intet sätt fullständig. För en utförlig genomgång av gällande regler hänvisas till ELU:s tidigare omnämnda delbetänkande. Huvuddelen av de bestämmelser som gäller för elberedskapen finns dessutom samlade i Totalförsvarets författningshandbok 1995/96.

Den generella lagstiftning som reglerar inom totalförsvarets verksamhet gäller även för elberedskapen. Företagens ansvar för att medverka i beredskapsarbete regleras i den s.k. näringsidkarlagen (1982:1004). Enligt denna lag har näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer, m. fl. skyldighet att medverka i totalförsvarsplaneringen.

Under säkerhetspolitiska kriser och i krig kan bl. a. ransoneringslagen (1978:268) och förfogandelagen (1978:262) sättas i tillämpning. Båda dessa lagar ger samhället långtgående befo-

genheter att reglera produktion, överföring och förbrukning av elkraft. Förfogandelagen tillåter i princip statligt övertagande av den egendom som behövs för totalförsvarets behov.

Av betydelse är också lagen (1990:217) om skydd för samhällsviktiga anläggningar. Lagen innehåller bl. a. bestämmelser om skyddsobjekt och om företagens skyldighet att vidtaga åtgärder för att skydda totalförsvarsviktiga anläggningar mot sabotage, terrorism, m.m.

Utöver den generella lagstiftningen finns viss lagstiftning som har särskild inriktning på elkraftsområdet. Hit hör bl. a. den tidigare omnämnda krigsskyddslagen (1942:335). Enligt denna lag har ägare av större kraftanläggningar skyldighet att vidtaga åtgärder för att skydda anläggningen mot vapenverkan, m.m.

3.4 Samhällets kostnader för elberedskapen

ELU har gjort ett försök att uppskatta samhällets totalkostnader för elberedskapen. Detta är inte helt okomplicerat då vissa uppgifter är osäkra och en del kostnader ingår som delar i anslag som är avsedda också för andra ändamål. På senare år har skillnaden dessutom varit stor mellan de belopp som har anslagits för elberedskapen och det faktiska kostnadsutfallet för detta ändamål. Av olika skäl har anslagen inte kunnat utnyttjas fullt ut.

Statens kostnader för elberedskapen utgörs i första hand av planerings-, utbildnings- och övningskostnader samt projektmedel för beredskapsinvesteringar och andra åtgärder i elsystemet. Huvuddelen av kostnaden bärs av NUTEK och SvK. NUTEK:s kostnader finansieras över vissa anslag medan SvK:s kostnader i huvudsak finansieras med driftmedel. Statens anslag till elberedskapen uppgick budgetåret 1995/96 till 71 miljoner kronor räknat på årsbasis (inklusive kostnader för utbildning av civilpliktiga). Utfallet på anslaget under föregående

år understeg dock väsentligt anslagsbeloppet. Den faktiska kostnaden kan därför komma att understiga anslagsbeloppet också för detta budgetår. SvK:s kostnader för beredskapsåtgärder kan uppskattas till 11 miljoner kronor per år (1995).

Elindustrins kostnader för elberedskapen exklusive kostnaden för beredskapslagring av olja uppgick år 1994 till 118 miljoner kronor. Av denna kostnad svarade verksamheten vid Svensk Elberedskap AB och vid elområdeskanslierna för totalt 19 miljoner kronor. Kostnaderna för beredskapslagring av olja kan uppskattas till 62 miljoner kronor per år (1995). Denna beredskapslagring avser i första hand drift av gasturbiner och kondenskraftverk (reservanläggningar). Till detta kommer vissa kostnader för lagring av kärnbränslen. Kärnbränslelagringen är dock främst avsedd för andra ändamål än användning under krig och bör därför inte räknas som en beredskapskostnad. Totalt uppgår branschens kostnader för elberedskapen således till 180 miljoner kronor.

Detta innebär att *samhällets totalkostnad* för elberedskapen kan uppskattas till 225 - 260 miljoner kronor för budgetåret 1994/95. En dryg fjärdedel av denna kostnad utgörs av kostnader för beredskapslagring av olja.

En mer detaljerad redovisning av kostnaderna för elberedskapen finns i **bilaga 4**.

4 Förutsättningar för en ny organisation inom elberedskapen

4.1 Problem med nuvarande organisation

Nuvarande organisation inom elberedskapen tillkom då affärsverket Vattenfall bolagiserades år 1992. Frågan om beredskapsorganisationen löstes då inte slutgiltigt. Varken elindustrins eller myndigheternas ansvar för beredskapsfrågorna klargjordes fullt ut. Flera av de problem som finns med nuvarande organisation får ses mot denna bakgrund.

De intervjuer som har genomförts under utredningsarbetets gång har givit oss en uppfattning om de problem och brister som finns i nuvarande organisation. Enligt vår uppfattning bör nedanstående omständigheter framhållas särskilt.

Nuvarande organisation inom elberedskapen präglas av otydlighet i vissa avseenden. Detta gäller särskilt den centrala nivån. Otydligheten beror delvis på att alltför många myndigheter och andra organ är engagerade i beredskapsfrågorna. Berörda organ har dessutom ofta haft olika uppfattningar om ansvarsfördelningen. Denna situation har skapat osäkerhet om vem som ansvarar för vad.

Den s.k. ansvarsprincipen är grundläggande för ansvarsfördelningen inom det civila försvaret. Denna princip tillämpas inte fullt ut inom elberedskapen. I krig överförs väsentliga uppgifter till en myndighet - Elförsörjningsnämnden - som inte bedriver någon egentlig verksamhet i fred. En strikt tillämpning av ansvarsprincipen innebär att man utgår från den myndighetsstruktur och uppgiftsfördelning som finns i fred och ändrar denna i så liten utsträckning som möjligt.

Väsentliga delar av beredskapsuppgifterna inom elförsörjningen sköts av Svensk Elberedskap AB. Detta bolag sattes upp av el-

industrin för att sköta de branschinriktade beredskapsuppgifterna då Vattenfall bolagiserades år 1992. Det finns ingen anledning att rikta kritik mot det sätt på vilket detta företag har skött sina uppgifter. Däremot är det från principiell synpunkt tveksamt att beredskapsuppgifter av det slag som Elberedskap utför skall utföras av ett privatägt aktiebolag.

Den regionala organisationen består f.n. av sju elområden med - i krig - var sin elbefälhavare. Varje civilbefälhavare måste därför samverka med två, tre eller - i ett fall - fyra elområden/elföretag. Ytterst beror detta på att elområdena är uppbyggda med utgångspunkt från elsystemets tekniska struktur medan indelningen i civilområden följer indelningen i militärområden. De senare har givetvis byggts upp med utgångspunkt från helt andra principer än elområdena. Bristen på överensstämmelse mellan de regionala indelningarna skapar vissa problem. Färre elområden skulle bidra till att effektivisera samarbetet mellan elområdena och civilbefälhavarna.

Beredskapsförberedelserna inom elförsörjningen har hittills byggt på ett omfattande och aktivt engagemang från elindustrin. Bl. a. har branschen tagit på sig en betydande del av kostnaderna för elberedskapen. Detta engagemang är givetvis en tillgång. Vissa inslag i utvecklingen medför dock att detta engagemang kan komma att minska i framtiden. Avregleringen av elmarknaden och en hårdnande konkurrens mellan företagen kan ge sådana effekter. Detsamma gäller det ökade inslaget av utländskt ägande inom elindustrin.

4.2 Krav på en ny organisation

Av föregående avsnitt framgick att erfarenheterna av nuvarande organisation inom elberedskapen delvis är negativa. Det är väsentligt att de brister som har konstaterats kan undanröjas vid övergången till en ny organisation. Enligt vår uppfattning är det

angeläget att följande principer iakttas vid utformningen av den nya organisationen:

- Ansvarsprincipen bör tillämpas konsekvent. Det är olämpligt att föra över ansvar från en myndighet till en annan vid ett krigsutbrott. Det är inte heller lämpligt att sätta upp nya myndigheter i ett kris- eller krigsläge. Organisationsförändringarna vid en övergång från freds- till krigsorganisation bör därför vara så små som möjligt.
- Organisationen utsätts för de största påfrestningarna i ett krig som berör stora delar av landet och medför en omfattande bekämpning av infrastrukturella mål. Denna hotsituation bör därför vara dimensionerande för den krigsorganisation som byggs upp inom elförsörjningen.
- Krigsorganisationen bör ha en sådan flexibilitet att den i tillämpliga delar kan fungera också i andra lägen än fullt krig. Möjlighet måste finnas att anpassa organisationen till de behov som uppstår i mindre påfrestande lägen. Övergången från freds- till krigsorganisation bör kunna ske stegvis.
- Uppgifter med starka inbördes samband bör inte splittras upp på flera myndigheter. Inom elförsörjningen innebär detta att de behovsprioriterande uppgifterna bör hållas åtskilda från uppgiften att styra elsystemet i kris och krig. En tydlig gräns bör dessutom dras mellan funktionsansvaret för funktionen energiförsörjning och ansvaret för elberedskapen.
- Antalet myndigheter och andra organ som har uppgifter inom elberedskapen bör begränsas. En tydlig relation måste finnas mellan huvuduppgifterna inom elberedskapen och myndighetsstrukturen. Detta bör gälla såväl beredskapsuppgifterna som verksamheten under säkerhetspolitiska kriser och i krig.

- Elföretagen bör ha skyldighet att upprätthålla sin verksamhet också under säkerhetspolitiska kriser och i krig - och för att genomföra de beredskapsförberedelser som krävs för att detta skall vara möjligt. Myndigheternas uppgift bör vara att stödja, prioritera och - i extrema lägen - leda och samordna företagens verksamhet.

5 Rollfördelning inom elberedskapen

Nuvarande organisatoriska brister inom elberedskapen beror i väsentlig utsträckning på att man inte har lyckats precisera rollerna för berörda organ. Kopplingen mellan huvuduppgifterna inom elberedskapen och den befintliga myndighetsstrukturen är svag. I detta kapitel definieras de huvuduppgifter som enligt vår mening bör vara styrande för rollfördelningen inom elberedskapen. De roller som uppgifterna svarar emot bör hållas isär organisatoriskt. Syftet med detta kapitel är att lägga fast vissa principer för rollfördelningen mellan olika organ. Berörda myndigheters uppgifter beskrivs närmare i kapitlen 7 och 8. Elföretagens ansvar definieras i kapitel 9.

5.1 Funktionsansvaret för funktionen energiförsörjning

I våra direktiv lägger regeringen fast att det övergripande ansvaret för beredskapsuppgifterna inom energiområdet även i fortsättningen skall hållas samman i en funktion. Någon uppdelning av verksamheten i en funktion för elförsörjning och en funktion för övrig energiförsörjning bör därför inte ske. Däremot kan det bli aktuellt att dela upp funktionen energiförsörjning i delfunktioner varav elförsörjningen kan vara en. Regeringen lägger också fast att NUTEK i egenskap av central förvaltningsmyndighet inom energiområdet också i fortsättningen bör vara funktionsansvarig myndighet för funktionen energiförsörjning.

I utredningsarbetet har ingenting framkommit som ger oss anledning att ifrågasätta den bedömning som regeringen gör vad gäller sammansättningen av funktionen energiförsörjning. De samband som finns mellan olika energislag gör det motiverat att hålla ihop funktionen. Inte heller finns det anledning att lägga ansvaret funktionen energiförsörjning på en annan myndighet än den centrala förvaltningsmyndigheten inom energiområdet. Be-

redskapsuppgifterna inom detta område bör ses som en naturlig del av energimyndighetens uppgifter.

Innebörden av en myndighets funktionsansvar definieras i beredskapsförordningen (1993:242). I *fred* omfattar funktionsansvaret enligt förordningen följande uppgifter:

1. utarbeta underlag för statsmakternas beslut om målen för funktionen i krig (i samråd med andra myndigheter inom funktionen)
2. samordna beredskapsförberedelserna inom funktionen
3. samordna planering och budgetering av de beredskapsförberedelser som utförs inom funktionen
4. samordna och genomföra krigsplanläggning inom funktionen
5. svara för att personal utbildas
6. svara för att övningar genomförs
7. regelbundet till regeringen redovisa beredskapsläget inom funktionen.

Vid *skärpt beredskap* skall den funktionsansvariga myndigheten samordna verksamheten inom funktionen. Vid behov skall verksamheten samordnas också med annan verksamhet inom totalförsvaret.

Vid *högsta beredskap* skall den funktionsansvariga myndigheten hålla regeringen underrättad om händelseutvecklingen, det aktuella tillståndet och den förväntade utvecklingen inom funktionen. Regeringen skall också hållas underrättad om de åtgärder som har vidtagits eller planeras inom funktionen.

I syfte att åstadkomma en tydlig ansvarsfördelning inom funktionen energiförsörjning finns det anledning att precisera vissa inslag i det fredstida funktionsansvaret. Att i detalj göra detta ankommer på berörda myndigheter. I detta sammanhang vill vi dock betona att NUTEK:s uppgifter i egenskap av funktionsansvarig myndighet bör renodlas till att avse för funktionen gemensamma frågor. Det är också lämpligt att funktionen energi-

försörjning delas upp i delfunktioner varav elförsörjningen bör vara en.

Enligt vår uppfattning innebär detta att NUTEK:s uppgifter i egenskap av funktionsansvarig myndighet för funktionen energiförsörjning bör koncentreras till följande områden:

1. utarbeta underlag för statsmakternas beslut om inriktningen av funktionens verksamhet under säkerhetspolitiska kriser och i krig (i samverkan med elberedskapsmyndigheten)
2. utarbeta programplan och andra för funktionen gemensamma planeringsdokument
3. samlat för funktionen redovisa beredskapsläge och de resultat som har uppnåtts i verksamheten
4. samordna funktionsgemensamma beredskapsförberedelser och krigsplanläggningen inom funktionen i den utsträckning som detta behövs
5. svara för sådan utbildnings- och övningsverksamhet som bör vara gemensam för funktionen.

5.2 Prioritering av behovet av elkraft

Den behovsprioriterande uppgiften innebär att man identifierar och avväger samhällets behov av elkraft under säkerhetspolitiska kriser och i krig. I fred innebär uppgiften att man så långt som möjligt förbereder de prioriteringar som måste göras under säkerhetspolitiska kriser och i krig. Detta kan göras genom framtagning av grundprioriteringar, m.m. De organ som svarar för denna uppgift kan betraktas som samhällets beställare av elkraft under säkerhetspolitiska kriser och i krig. Denna uppgift bör hållas åtskild från uppgiften att tillhandahålla elkraft under dessa förhållanden.

Inom det civila försvaret har ledningsorganen på respektive nivå - regeringen, civilbefälhavarna, länsstyrelserna och kommun-

styrelserna - ansvar för behovsprioriteringarna inom de verksamheter som bedrivs på respektive nivå. Regeringen anger inriktningen i stort. Det ankommer på ÖCB att vid behov precisera den övergripande inriktningen. ÖCB samverkar då med övriga myndigheter inom det civila försvaret.

5.3 Styrning av elsystemet

Elsystemet omfattar de produktions- och överföringsanläggningar som behövs för att tillgodose samhällets behov av elkraft. Under säkerhetspolitiska kriser och i krig är uppgiften för berörda organ att styra elsystemet på ett sådant sätt att de behov av elkraft som prioriteras av regeringen och övriga ledningsorgan så långt som möjligt kan tillgodoses. De organ som svarar för denna uppgift har således en utförarroll inom elförsörjningen.

I fred omfattar uppgiften att styra elsystemet alla de beredskapsförberedelser som krävs för att kris- och krigsuppgiften skall klaras. Detta innebär att de beredskapsuppgifter som har en direkt koppling till elsystemets funktion under säkerhetspolitiska kriser och i krig bör hållas ihop. Avsteg från denna princip bör endast göras om starka skäl talar för det.

Uppgiften att styra elsystemet under säkerhetspolitiska kriser och i krig - med tillhörande beredskapsuppgifter - bör som nämnts ha ställning som en delfunktion inom funktionen energiförsörjning. En sådan lösning tillgodoser både behovet av samordning inom energiförsörjningen i stort och behovet av att hålla ihop de beredskapsförberedelser som avser elförsörjningen under säkerhetspolitiska kriser och i krig.

5.4 Förslag

I detta kapitel har föreslagits:

- att** funktionen energiförsörjning även i fortsättningen skall hållas ihop
- att** Närings- och teknikutvecklingsverket även i fortsättningen skall vara funktionsansvarig myndighet för funktionen energiförsörjning
- att** Närings- och teknikutvecklingsverkets uppgifter i egenkap av funktionsansvarig myndighet för funktionen energiförsörjning bör koncentreras till uppgifter som är gemensamma för funktionen
- att** uppgiften att prioritera samhällets behov av elkraft - under regeringen - läggs på de civila ledningsorgan som har ett områdesansvar (Överstyrelsen för civil beredskap, civilbefälhavarna, länsstyrelserna och kommunstyrelserna)
- att** elförsörjningsuppgiften bör ha ställning som delfunktion inom funktionen energiförsörjning.

6 Organisationsalternativ vad gäller elberedskapen på central nivå

6.1 Förutsättningar

De förslag som lämnades ovan innebär att funktionsansvaret för funktionen energiförsörjning preciseras och ges en tydlig organisatorisk hemvist. Detsamma gäller den behovsprioriterande uppgiften. Dessa förslag innebär i huvudsak en precisering av nu gällande förhållanden. Däremot är det en öppen fråga vilken myndighet som bör ha ansvar för delfunktionen elförsörjning (elförsörjningsuppgiften).

I sammanhanget kan erinras om att ELU föreslog att EFN skulle ha funktionsansvar för en nyinrättad funktion - elförsörjning - och bedriva verksamhet i egenskap av funktionsansvarig myndighet för denna funktion redan i fred. EFN skulle därmed bli den enda renodlade beredskapsmyndigheten utanför Forsvarsdepartementets ansvarsområde. Regeringen har inte tagit ställning för detta förslag.

I våra direktiv understryker regeringen att en anknytning till SvK bör eftersträvas för beredskapsuppgiften inom elförsörjningsområdet. Detta kan ske på olika sätt. Syftet med detta kapitel är att beskriva och värdera de alternativ som finns för en anknytning av det som vi har benämnt elförsörjningsuppgiften till SvK. Mot bakgrund av hur direktiven har utformats i denna fråga har inte funnits anledning att pröva att anknyta uppgiften till någon annan myndighet än SvK.

I sammanhanget bör understrykas att SvK redan nu har det s.k. systemansvaret för elsystemet. Systemansvaret innebär att SvK har det övergripande ansvaret för att anläggningar som är anknutna till elsystemet samverkar på ett sådant sätt att balans inom hela eller delar av landet kortsiktigt kan upprätthållas mellan produktion och förbrukning av elkraft.

Enligt vår uppfattning har det som vi har benämnt elförsörjningsuppgiften en nära koppling till systemansvaret. Denna koppling är ett väsentligt skäl till att delfunktionsansvaret för elförsörjningen bör läggas på SvK. Av betydelse är också att SvK har en oberoende ställning i förhållande till branschens företag och är den enda aktör som har en rikstäckande organisation.

6.2 Modeller för anknytning till Svenska kraftnät

Anknytningen till Svenska kraftnät kan ske på olika sätt. Följande alternativ är möjliga:

1. Delfunktionsansvaret för elförsörjningen läggs på en fristående myndighet med egen instruktion, egen budget och egen personal. Anknytningen till SvK består i att den nya myndigheten köper administrativa tjänster från SvK.
2. Delfunktionsansvaret för elförsörjningen läggs på en fristående myndighet med egen instruktion och egen budget. Uppgiften att fungera som kansli åt den nya myndigheten läggs på SvK. Denna myndighet svarar för beredning och verkställighet av de beslut som den nya myndigheten fattar.
3. Delfunktionsansvaret för elförsörjningen läggs på SvK. SvK:s instruktion kompletteras med bestämmelser om att vissa beslut vad gäller den nya uppgiften i fred skall fattas efter hörande av ett beredskapsråd. Den personal som skall arbeta med elberedskapsfrågorna anställs vid SvK och är i alla avseenden underställd SvK:s ledning. Myndigheten tilldelas medel för att sköta beredskapsuppgifterna.
4. Delfunktionsansvaret för elförsörjningen läggs på SvK utan att några nya insyns- eller beslutandeformer tillskapas vid myndigheten. I SvK:s instruktion anges endast att myndigheten har de uppgifter som följer av delfunktionsansvaret för

elförsörjningen. Den personal som skall arbeta med beredskapsuppgifterna anställs vid SvK och är i alla avseenden underställd SvK:s ledning. Myndigheten tilldelas medel för att sköta beredskapsuppgifterna.

Alternativ 1 innebär i allt väsentligt att en fristående beredskapsmyndighet inrättas. Det krav på anknytning till SvK som regeringen har uttalat i våra direktiv tillgodoses därmed inte. För övrigt finns det ingen anledning att den nya myndigheten skall köpa sitt administrativa stöd från just SvK. En möjlighet som ligger närmare till hands är Kammarkollegiet som inom ramen för sin uppdragsverksamhet svarar för administrativt stöd åt små och medelstora myndigheter.

Alternativ 2 har nackdelen att oklarhet skapas om vem som har ansvar för den personal som fungerar som kansli åt beredskapsmyndigheten och för de åtgärder som denna personal vidtar i egenskap av kanslipersonal. Erfarenheterna från liknande konstruktioner på andra håll inom statsförvaltningen visar att kompetensvister ibland uppstår mellan värd- och gästmyndigheternas ledningar om vem som skall leda personalens arbete, vilken kompetens som skall efterfrågas vid nyrekryteringar, etc. Det är m.a.o. svårt att på ett entydigt sätt avgränsa värd- och gästmyndigheternas ansvar från varandra.

I *alternativet 3* läggs ansvaret för beredskapsuppgifterna helt på SvK. Samtidigt tillskapas beredningsformer som ger elindustrin och andra intressenter insyn i och möjligheter att påverka såväl beredskapsförberedelserna som verksamheten i krig. Detta alternativ tillgodoser m.a.o. både kravet på tydlighet i ansvarsfördelningen och kravet på insyn och inflytande från branschen och vissa myndigheter.

Också *alternativ 4* tillgodoser kravet på tydlighet. Delfunktionsansvaret för elförsörjningen läggs också i detta alternativ helt på SvK. Däremot tillgodoses inte kravet på insyn och inflytande

från utomstående intressenter på beredskapsförberedelserna och verksamheten i krig. Detta är en väsentlig nackdel då sådana möjligheter såvitt vi kan bedöma har stor betydelse för elindustrins engagemang i beredskapsfrågorna.

Enligt vår uppfattning är alternativ 3 den modell för anknytningen till SvK som bäst tillgodoser de krav som man bör ställa på den nya organisationen. Den närmare innebörden av detta alternativ framgår då SvK:s beredskapsuppgifter beskrivs ingående i nästa kapitel.

6.3 Förslag

I detta kapitel har föreslagits:

- att** uppgiften att svara för delfunktionsansvaret för elförsörjningen läggs på Svenska kraftnät
- att** särskilda insyns- och inflytandeformer skapas vid Svenska kraftnät för att ge utomstående intressenter möjlighet att påverka beredskapsarbetet
- att** den personal som skall arbeta med beredskapsuppgifterna skall vara anställd vid Svenska kraftnät och i alla avseenden vara underställd denna myndighets ledning.

7 Myndighetsstruktur och ansvarsfördelning inom elberedskapen i fred

7.1 Central nivå

Tre myndigheter bör ha uppgifter på central nivå inom elberedskapen i fred: NUTEK, SvK och Statens kärnkraftsinspektion. NUTEK:s ansvar bör begränsas till sådant som har en direkt koppling till funktionsansvaret för funktionen energiförsörjning. SvK bör ha ansvar för delfunktionen elförsörjning och svara för beredskapsåtgärder vad gäller storkraftnätet. Statens kärnkraftsinspektion bör även i fortsättningen ha ställning som beredskapsmyndighet och genomföra de beredskapsförberedelser som krävs för att myndigheten skall kunna ta sitt ansvar för kärnkraftssäkerheten i under säkerhetspolitiska kriser och i krig.

Detta medför att två myndigheter som nu har uppgifter inom elberedskapen i fred kan avvecklas. Detta gäller EFN och KSN. EFN bedriver normalt ingen verksamhet i fred men kan träda i funktion om regeringen beslutar om detta. I krig har EFN ett övergripande ansvar för elförsörjningen. KSN är knuten till NUTEK och handlägger ärenden enligt lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar, m.m. De frågor som nämnden f.n. handlägger vad gäller gasledningarna bör efter nämndens nedläggning skötas av NUTEK.

Statens strålskyddsinstitut har enligt beredskapsförordningen uppgifter inom funktionen energiförsörjning. Någon krigsuppgift inom elberedskapen synes dock inte ha fastställts för institutet. Det är tveksamt om verksamheten har en sådan koppling till elberedskapen att institutet bör kvarstå som beredskapsmyndighet med uppgifter inom funktionen energiförsörjning. Övervägande skäl talar för att så inte bör vara fallet.

NUTEK:s beredskapsuppgifter i egenskap av ansvarig myndighet för funktionen energiförsörjning definierades i avsnitt 5.1.

Uppgifter som inte har en direkt koppling till funktionsansvaret bör som en följd härav överföras till den myndighet som tilldelas ansvaret för delfunktionen elförsörjning (SvK). Detta gäller i första hand nedanstående uppgifter:

- prövning av skyldigheten att genomföra beredskaps- och skyddsåtgärder vid elkraftsanläggningar enligt särskild lagstiftning
- myndighetsuppgifter - inklusive förmånshantering - för civilpliktig personal som i krig avses utnyttjas för reparation och drift av elkraftsanläggningar
- uppgiften av vara personalkontrollmyndighet för personal som är anställd eller krigsplacerad inom elförsörjningen.

SvK:s beredskapsuppgifter bör omfatta ansvaret för delfunktionen elförsörjning och ansvaret för de beredskapsförberedelser som SvK har att genomföra i egenskap av ägare till storkraftnätet.

Delfunktionsansvaret innebär att SvK ges ett övergripande ansvar för att elsystemet skall kunna tillgodose prioriterade behov under kriser och i krig. Följande uppgifter bör i fred ingå i delfunktionsansvaret:

- medverka i planeringsarbete och studieverksamhet som genomförs inom funktionen energiförsörjning
- samverka med den funktionsansvariga myndigheten vid utarbetandet av funktionens programplan och beredskapslägesredovisning
- ha dispositionsrätten till det konto i Riksgäldskontoret som inrättas för den beredskapsavgift som föreslås finansiera elberedskapen
- samordna och inrikta elindustrins beredskapsförberedelser
- sluta erforderliga avtal om beredskapsförberedelser med företag

- pröva ärenden enligt särskild lagstiftning om beredskaps- och skyddsåtgärder vid elkraftsanläggningar
- utbilda och öva krigsplacerad personal inom elförsörjningen (inklusive civilpliktiga)
- medverka i funktionsövningar och andra för funktionen gemensamma övningar
- anskaffa och lagra reservmateriel och annan utrustning som behövs för reparationer av elsystemet i krig (i egen regi eller genom avtal med olika företag)
- handlägga vissa myndighetsuppgifter vad gäller personalkontroll, civilpliktiga, m.m.

SvK bör vidare vara huvudman för elbefälhavarorganisationen. I fred bör beredskapsförberedelserna inom denna organisation - som nu - skötas av vissa företag. SvK bör sluta avtal med dessa företag om inriktningen och omfattningen av beredskapsförberedelserna. I krig bör elbefälhavarna med kanslier ingå i SvK:s krigsorganisation.

Ett beredskapsråd bör knytas till SvK. Beredskapsrådet bör utses av regeringen och ha rådgivande uppgifter. Bestämmelser bör tas in i SvK:s instruktion om att rådet skall höras innan beslut tas i viktigare frågor om inriktningen av beredskapsförberedelserna. Syftet med beredskapsrådet bör vara att ge företrädare för elindustrin samt vissa myndigheter insyn i och möjligheter att påverka beredskapsförberedelserna inom delfunktionen elförsörjning.

Beredskapsrådet bör sammansättas av experter på beredskapsfrågor och elförsörjning. Bland myndigheterna bör ÖCB, NUTEK och Försvarsmakten vara företrädade. Elindustrin bör bl. a. företrädas av branschföreningarna. I rådet bör också finnas företrädare för den regionala och lokala organisationen såväl på myndighetssidan som på företagssidan.

7.2 Regional nivå

I fred består den regionala myndighetsorganisationen av civilbefälhavare och länsstyrelser.

Civilbefälhavarna utfärdar anvisningar för krigsplanläggningen på regional nivå och utarbetar en grundprioritering för behovet av elkraft i olika kris- och krigslägen. Det senare sker i samråd med berörda länsstyrelser och kommuner samt med elområdeskanslierna.

Elbefälhavarna finns inte som myndigheter i fred. Beredskapsförberedelserna utförs av ett elområdeskansli i enlighet med ett avtal mellan Svensk Elberedskap AB och ett av företagen inom elområdet. Detta sätt att arbeta har hittills fungerat tillfredsställande.

Enligt vår mening finns det ingen anledning att ge elbefälhavarna myndighetsstatus i fred. Fredstida störningar i samband med snöstormar och annat kan hanteras inom ramen för ett informellt samarbete mellan företagen. Detta sker redan idag. Ingenting hindrar att företagen på eget initiativ utvecklar samarbetet. Några ytterligare åtgärder behöver inte genomföras i fred.

Ett utredningsarbete pågår inom Svensk Elberedskap AB med inriktning mot att minska antalet elområden. Det är önskvärt att indelningen i elområden så långt som möjligt bringas att sammanfalla med indelningen i civilområden. På sikt bör antalet elområden kunna minskas till tre eller fyra. Ytterligare utredningsarbete krävs dock innan detta kan genomföras.

Som nämnts bör SvK i fortsättningen vara huvudman för elbefälhavarorganisationen. Det bör ankomma på SvK att slutföra det utredningsarbete som har påbörjats beträffande elbefälhavarorganisationen. SvK bör också ta över uppgiften att sluta

avtal med de företag som i fred svarar för elbefälhavarorganisationens beredskapsförberedelser.

7.3 Förslag

I detta kapitel har föreslagits:

- att** Närings- och teknikutvecklingsverket, Svenska kraftnät och Statens kärnkraftsinspektion skall ha uppgifter inom elberedskapen i fred
- att** Elförsörjningsnämnden avvecklas
- att** Krigsskyddsnämnden för kraftanläggningar avvecklas
- att** Statens strålskyddsinstitut inte längre skall ha uppgifter inom funktionen energiförsörjning
- att** ett beredskapsråd med företrädare för elindustrin och vissa myndigheter knyts till Svenska kraftnät
- att** ledamöterna av beredskapsrådet utses av regeringen
- att** antalet elområden på sikt minskas till tre eller fyra med gränser som så långt som möjligt sammanfaller med civilområdenas gränser
- att** elbefälhavarna inte heller i fortsättningen ges myndighetsstatus i fred
- att** beredskapsförberedelserna inom elbefälhavarorganisationen även i fortsättningen skall skötas av vissa företag
- att** Svenska kraftnät skall sluta avtal med de företag som sköter beredskapsförberedelserna inom elbefälhavarorganisationen.

8 Myndighetsstruktur och ansvarsfördelning inom elförsörjningen under säkerhetspolitiska kriser och i krig

8.1 Allmänt om krigsorganisering

Säkerhetspolitiska kriser och krig kan ha mycket varierande förlopp och varaktighet. De kan också skilja sig åt med hänsyn till vilka delar av landet som berörs. I 1996 års försvarsbeslut ställs krav på att det civila försvaret skall bidra till att stärka samhällets förmåga att hantera svåra nationella påfrestningar. Ett väpnat angrepp anses dock även i fortsättningen vara det allvarligaste hotet. Denna hotsituation bör därför vara styrande vid utformningen av krigsorganisationen. Mindre påfrestande situationer får hanteras med den flexibilitet som bör byggas in i organisationen.

Allmänt sett är det önskvärt att organisationen inom en verksamhet som skall upprätthållas i under säkerhetspolitiska kriser och i krig undergår så små förändringar som möjligt vid en krigsorganisering. Omorganisationer i samband med ett krigsutbrott kan leda till störningar som allvarligt sätter ned myndigheternas ledningsförmåga i ett läge som ställer extremt höga krav i detta avseende. Av detta skäl har man inom det civila försvaret på senare år strävat efter att krigsorganisationen för en verksamhet så långt som möjligt skall överensstämma med fredsorganisationen.

Det finns också en tydlig trend inom det civila försvaret att man så länge som möjligt vill försöka leda verksamheten från myndigheternas fredsuppehållsplatser. Man vill på så sätt i det längsta undvika en flyttning av verksamheten till krigsuppehållsplatser i ett läge då en betydande förvirring kan råda i landet till följd av begynnande stridshandlingar. Den betoning som på senare år har skett av korta och snabba krigsförlopp har förstärkt dessa tendenser.

Ansvarsprincipen är grundläggande för ansvarsfördelningen inom det civila försvaret. Ansvarsprincipen innebär att den som har ansvar för en samhällsverksamhet i fred också har ansvar för verksamheten i under säkerhetspolitiska kriser och i krig om den skall upprätthållas under dessa förhållanden. I ansvaret ingår också att vidta de beredskapsförberedelser som erfordras för att verksamheten skall kunna hållas igång under säkerhetspolitiska kriser och i krig. Ansvarsprincipen är ytterligare ett sätt att understryka kravet på en nära överensstämmelse mellan freds- och krigsorganisationen.

8.2 Organisation på central nivå under säkerhetspolitiska kriser och i krig

I kapitel 7 föreslogs att EFN skall avvecklas. Nämndens uppgifter bör överföras till SvK. Denna åtgärd medför att det inte längre finns något behov av att ändra myndighetsstrukturen på central nivå inom elförsörjningen under säkerhetspolitiska kriser och i krig. Samma myndigheter kan verka under dessa förhållanden som i fred. Med hänsyn till vad som framfördes ovan är detta en stor fördel.

Myndighetsstrukturen på central nivå i krig bör således bestå av NUTEK, SvK och Statens kärnkraftsinspektion. Dessa myndigheter bör ha nedanstående krigsuppgifter.

NUTEK:s krigsuppgift bör vara att hålla regeringen underrättad om läget inom funktionen energiförsörjning samt att föreslå regeringen de åtgärder som läget kräver. I övrigt bör NUTEK utföra de uppdrag som regeringen kan komma att lämna till myndigheten.

SvK:s krigsuppgift i egenskap av delfunktionsansvarig myndighet för elförsörjningen bör vara att leda och samordna den verksamhet som bedrivs inom elförsörjningen i krig. Myndigheten bör ha ett övergripande ansvar för de åtgärder som krävs

för att elsystemet under säkerhetspolitiska kriser och i krig skall kunna tillgodose prioriterade behov. SvK bör vidare besluta om omfördelning av reparationspersonal, reservmateriel och andra resurser mellan olika delar av landet. Härutöver bör SvK leda och samordna elbefälhavarnas verksamhet. Elbefälhavarna med kanslier bör ingå i SvK:s krigsorganisation.

SvK bör i egenskap av ägare till storkraftnätet vidtaga de åtgärder som krävs för att detta nät skall fungera under säkerhetspolitiska kriser och i krig. Denna uppgift är nära kopplad såväl till SvK:s systemansvar - som också består under säkerhetspolitiska kriser och i krig - som till myndighetens övergripande uppgift att vara delfunktionsansvarig myndighet för elförsörjningen.

SvK:s beredskapsråd bör kvarstå under säkerhetspolitiska kriser och i krig. Rådet bör således ingå i SvK:s krigsorganisation. Med hänsyn till att vissa uppgifter övertas från EFN kan dessutom delar av denna myndighets krigsorganisation behöva övertas av SvK. Denna fråga bör prövas i särskild ordning av SvK.

Statens kärnkraftsinspektion bör också i krig pröva frågor om säkerheten vid landets kärnkraftverk. Myndighetens bedömningar måste dock anpassas till den speciella riskmiljö som råder under säkerhetspolitiska kriser och i krig.

8.3 Organisation på regional och lokal nivå under säkerhetspolitiska kriser och i krig

I krig bör den regionala organisationen bestå av civilbefälhavare, elbefälhavare och länsstyrelser. Elbefälhavarna bör som nämnts ingå i Svenska kraftnäts krigsorganisation.

Civilbefälhavarnas krigsuppgift bör vara att prioritera behovet av elkraft inom civilområdet med utgångspunkt från de anvisningar som regeringen lämnar. Civilbefälhavaren svarar också för

lägesrapportering till regeringen och centrala myndigheter. Dessutom skall civilbefälhavaren hålla elbefälhavaren underrättad om de militära operationer som kan komma att beröra civilområdet.

Elbefälhavarens krigsuppgift bör vara att leda och samordna de åtgärder som krävs inom elförsörjningen på regional nivå för att prioriterade behov av elkraft skall kunna tillgodoses. Om storkraftnätet inte längre fungerar och om kommunikationerna med centrala myndigheter är brutna skall elbefälhavaren kunna svara för regional ledning och samordning av elförsörjningen.

Länsstyrelsernas uppgift inom elförsörjningen under säkerhetspolitiska kriser och i krig bör vara att utarbeta underlag för civilbefälhavarens prioriteringar av behovet av elkraft. De länsvisa prioriteringarna bör utarbetas i samråd med kommunerna. Kommunernas krigsuppgift bör vara att lämna underlag för behovsprioriteringarna och att tillse att verksamheten vid de egna energiföretagen kan hållas igång.

8.4 Förslag

I detta kapitel har föreslagits:

- att** myndighetsstrukturen på central nivå inom elförsörjningen inte ändras vid en övergång till krigsorganisation (samma myndigheter bör ha uppgifter under säkerhetspolitiska kriser och i krig som i fred)
- att** Närings- och teknikutvecklingsverkets krigsuppgift bör vara att hålla regeringen underrättad om läget inom funktionen energiförsörjning och föreslå regeringen de åtgärder som läget kräver
- att** Svenska kraftnäts krigsuppgift bör vara att leda och samordna elförsörjningen samt att vidtaga de åtgärder i elsystemet som krävs för att prioriterade behov skall kunna tillgodoses

- att** Statens kärnkraftsinspektion bör ha samma uppgifter under säkerhetspolitiska kriser och i krig som myndigheten har i fred
- att** elbefälhavarna skall ingå i Svenska kraftnäts krigsorganisation
- att** elbefälhavarnas krigsuppgift bör vara att leda och samordna den verksamhet på regional nivå som krävs för att prioriterade behov av elkraft skall kunna tillgodoses.

9 *Elföretagens beredskapsansvar*

Elföretagens medverkan i beredskapsarbetet är avgörande för möjligheterna att uppnå en god elberedskap. Med elföretag avses i detta sammanhang elproduktionsföretag, elhandelsföretag, ägare av elnät, m. fl. F.n. regleras elföretagens medverkan i beredskapsarbetet i den s.k. näringsidkarlagen (1982:1004) samt i viss speciallagstiftning som främst gäller för elkraftsområdet.

Det är väsentligt att det läggs fast att elföretagen har en skyldighet upprätthålla sin verksamhet också under säkerhetspolitiska kriser och i krig. Av detta följer att de bör ha ett ansvar för att vidtaga de beredskapsförberedelser som behövs för att detta skall vara möjligt. Det bör ankomma på SvK att precisera omfattningen och karaktären av de beredskapsförberedelser som företagen bör genomföra. Som nämnts bör avtal om detta slutas med elföretagen.

Vi föreslår att företagens ansvar för att upprätthålla verksamheten under säkerhetspolitiska kriser och i krig lagregleras. Denna skyldighet bör gälla alla elföretag. Därmed kan den kompetens och kännedom om anläggningar och nät som finns hos företagen utnyttjas också under säkerhetspolitiska kriser och i krig. SvK:s uppgift i fred bör vara att prioritera företagens beredskapsförberedelser och att kontrollera att överenskomna åtgärder har utförts. Under säkerhetspolitiska kriser och i krig leder och samordnar SvK företagens verksamhet.

Företagen bör även i fortsättningen vara skyldiga att genomföra fysiska skyddsåtgärder i elkraftsanläggningar av större betydelse. ELU har föreslagit en ny lag som reglerar omfattningen och karaktären av dessa åtgärder. Enligt förslaget bör företagen också ha skyldighet att till den myndighet som regeringen bestämmer - enligt vårt förslag SvK - anmäla en planerad ny- eller

ombyggnad eller annan väsentlig förändring i den typ av anläggning som åsyftas i lagen.

De praktiska möjligheterna att ålägga företagen att genomföra beredskapsförberedelser är beroende av att finansieringsfrågan löses. Det avgiftssystem som vi föreslår i nästa kapitel innebär att bidrag utgår till alla större kostnader som företagen åsamkas genom sin medverkan i beredskapsarbetet.

I kapitel 11 föreslår vi en ny lag om elberedskap. Bestämmelser om företagens skyldighet att upprätthålla verksamheten under säkerhetspolitiska kriser och i krig samt att genomföra beredskapsförberedelser bör tas in i denna lag.

10 *Finansiering av beredskapsförberedelserna*

10.1 Förutsättningar

Enligt direktiven bör vi utgå från att elförsörjningsområdet skall svara för sina egna beredskapskostnader. Vi bör därför överväga att införa ett avgiftssystem för att finansiera beredskapskostnaderna inom elförsörjningen. Avgiftssystemet bör enligt direktiven vara konkurrensneutralt.

Utredningen om det civila försvarets finansiering har nyligen avlämnat ett betänkande (SOU 1996:58). I betänkandet föreslås att beredskapskostnaderna inom elförsörjnings-, telekommunikations- och rundradioområdena avgiftsfinansieras. Vad gäller rundradioverksamheten bör detta enligt utredningen ske genom avsättning av en fast del av licensavgiften för radio och TV till beredskapsändamål.

I sammanhanget kan nämnas att statens verksamhet vad gäller elsäkerhet och nättillsyn finansieras med avgifter. Elsäkerhetsavgiften är konstruerad som en abonnentavgift. En lågspänningsabbonent betalar f.n. 6 kronor per år i avgift. Högspänningsabbonenter betalar 500 kronor per år.

Avgiften för nättillsynen - nätövervakningsavgiften - tas ut av innehavare av nätkoncession. Avgiften beräknas efter antalet elabbonenter och utgår per år med 600 kronor per högspänningsabbonemang och 3 kronor per lågspänningsabbonemang.

10.2 Finansieringsmetod

Utredningen om det civila försvarets finansiering har föreslagit vissa generella principer för finansieringen av beredskapsförberedelser inom det civila försvaret. Dessa innebär i korthet att ansvarsprincipen bör vara vägledande också vid fördelningen

av kostnadsansvaret för de beredskapsförberedelser som behövs för att klara krig och andra svåra nationella påfrestningar. Avgifts- och egenfinansiering bör enligt utredningen därför användas i större utsträckning än nu för finansieringen av beredskapsförberedelser inom det civila försvaret. Utredningen anför också statsfinansiella skäl för att avgiftsfinansiering bör komma ifråga.

Vi ansluter oss till utredningens principiella synsätt vad gäller avgiftsfinansiering av beredskapsförberedelser. Enligt vår uppfattning talar flera skäl för att avgiftsfinansiering är en lämplig finansieringsform för beredskapskostnaderna inom elförsörjningen. Ett skäl är att el är en förnödenhet som så gott som alla samhällsmedborgare är beroende av i såväl fred som krig. Brukarkollektivet överensstämmer därför relativt väl med kollektivet av skattebetalare. Ett annat skäl är att avgifter redan används inom elförsörjningen för finansiering av statliga åtaganden inom elsäkerhets- och nättillsynsområdena. Fungerande avgiftssystem finns således att tillgå. Ytterligare ett skäl är att statens kostnader för elberedskapen skulle öka kraftigt om de kostnader som nu bärs av näringslivet skulle behöva skattefinansieras.

10.3 Utformning av avgiftssystemet

I princip bör samtliga beredskapskostnader inom delfunktionen elförsörjning finansieras med en beredskapsavgift. Detta gäller oavsett om det är myndigheter eller företag som utför beredskapsåtgärderna. Undantag bör endast göras för de administrativa beredskapskostnaderna, dvs. kostnaderna för företagens egen krigsplanläggning samt utbildnings- och övningsverksamhet. Dessa kostnader bör - i enlighet med gällande lagstiftning - bäras av företagen själva.

Beredskapsavgiften bör också finansiera kostnaderna för den beredskapslagring av olja som sker för att möjliggöra elproduk-

tion under säkerhetspolitiska kriser och i krig. Det rör sig om beredskapslagring som syftar till att möjliggöra drift av gasturbiner och kondenskraftverk under dessa förhållanden. Också kostnaderna för företagens driftvärnsverksamhet samt kostnaderna för utbildning av och förmåner till de civilpliktiga som avses få uppgifter inom elförsörjningen under säkerhetspolitiska kriser och i krig bör finansieras med hjälp av beredskapsavgiften.

Av bilaga 4 framgår att elberedskapen - exklusive de kostnader som företagen enligt ovan skall bära själva - f.n. kostar 237 miljoner kronor per år. Detta belopp svarar mot den ambitionsnivå som just nu gäller inom elberedskapen. Om beredskapsavgiften skulle beräknas med utgångspunkt från dagens kostnader och ambitionsnivå skulle därför beloppet 237 miljoner kronor per år utgöra beräkningsunderlag.

De medel som avgiften inbringar bör samlas på ett räntebärande konto i Riksgäldskontoret. Kreditmöjligheter bör finnas på kontot. Kontot bör disponeras av SvK i egenskap av delfunktionsansvarig myndighet för elförsörjningen. De medel som finns på kontot förutsätts inte kunna användas för andra ändamål än för beredskapsförberedelser inom delfunktionen elförsörjning.

Nivån på beredskapsavgiften bör fastställas i försvarsbesluten. Avgiften bör i princip ligga fast under hela försvarsbeslutsperioden. Eventuella över- och underskott på kontot vid försvarsbeslutsperiodens slut får regleras då avgiften fastställs för den därefter kommande försvarsbeslutsperioden.

Regler för hur beredskapskontot får disponeras bör meddelas av regeringen i regleringsbrev eller på annat sätt. Förslag om årliga uttag samt inriktning av beredskapsförberedelserna bör utarbetas av SvK och behandlas i det civila försvarets programplanarbete.

10.4 Beredskapsavgiftens konstruktion

Beredskapsavgiften kan tekniskt konstrueras på olika sätt. Fyra grundkonstruktioner är möjliga. Dessa är:

1. Del av avgiften för storkraftsnätet
2. Producentavgift
3. Nätägaravgift
4. Abonnentavgift

Vid valet av avgiftskonstruktion bör flera aspekter beaktas. En är kravet på att avgiften skall vara konkurrensneutral. Detta krav tillgodoses bäst av alternativen 3 och 4. Alternativ 1 är olämpligt från denna synpunkt då endast en del av den totala elförbrukningen transporteras på storkraftsnätet. I vissa fall utnyttjas endast regionoch lokalnäten för överföring av elkraften från producent till konsument. Anknytning till avgiften för storkraftsnätet är olämplig också av andra skäl.

En annan aspekt på avgiftssystemet är att det måste vara lättadministrerat och helst kunna anslutas till ett redan befintligt avgiftssystem. Detta talar emot en producentavgift. Det finns f.n. inget system som möjliggör direktuttag av avgifter från såväl elkraftsproducenter och som från producenter av nättjänster. Att bygga upp och administrera ett sådant system kan bli kostnadskrävande.

Det avgiftssystem som torde vara lättast att administrera och som samtidigt tillgodoser kravet på konkurrensneutralitet är en nätägaravgift. Ett sådant system kan konstrueras på samma sätt som det system som f.n. används för nätövervakningsavgiften. Administrationen kan skötas av Elsäkerhetsverket.

En abonnentavgift av den typ som används inom elsäkerhetsområdet har nackdelen att den berör många fler aktörer än en nätägaravgift. Abonnentavgiften berör samtliga elabonnenter.

Nätägaravgiften berör endast de företag som innehar en nätkoncession.

Vi föreslår att beredskapsavgiften utformas som en nätägaravgift. Regler om avgiften bör tas in i den lag om elberedskap som vi föreslår i nästa kapitel. I lagen bör stå att nätkoncessionsinnehavaren har rätt att ta ut avgiften och att den i sin helhet skall betalas in till den statliga myndighet som regeringen bestämmer skall förvalta avgiftssystemet. Närmare bestämmelser om avgiften kan meddelas i den förordning som reglerar utformningen av elsäkerhets- och nätövervakningsavgifterna (1995:1296). Enligt förordningen förvaltas avgiftssystemet f.n. av Elsäkerhetsverket.

10.5 Fast eller rörlig avgift?

Såväl nätövervakningsavgiften som elsäkerhetsavgiften är fasta avgifter, dvs. de utgår med ett fast belopp per abonnemang eller abonnent och år. Båda avgifterna har olika belopp för högspänningsabonnemang/högspänningsabonnenter respektive lågspänningsabonnemang/lågspänningsabonnenter. Avgiftssystemen skiljer sig dock åt vad gäller betalningsskyldigheten. Nätkoncessionsinnehavaren är betalningsskyldig för nätövervakningsavgiften medan elabbonnten är betalningsskyldig för elsäkerhetsavgiften.

En rörlig avgift är volymberoende i den meningen att den utgår med ett visst belopp per kilowattimme. Tekniskt föreligger inga hinder mot att konstruera beredskapsavgiften som en rörlig avgift. Inte heller från administrativ synpunkt föreligger några egentliga hinder. Ett avgiftssystem med rörliga avgifter är inte krångligare att administrera än ett avgiftssystem med fasta avgifter. Det starkaste argumentet mot ett avgiftssystem med rörliga avgifter är istället att det slår mycket hårt mot stor-konsumenter av elström. Vid en total kostnad för elberedskapen på 300 miljoner kronor per år skulle de största industrikunderna

få betala en avgift på 3,5 - 4 miljoner kronor per företag och år. Detta är oacceptabelt med tanke på att flera av dessa företag med stor sannolikhet skulle stängas av vid störningar av den omfattning som kan förväntas under krigsförhållanden.

Tabellen redovisar de beredskapsavgifter som skulle utgå vid olika kostnadsnivåer för elberedskapen. Den fasta avgiften har delats upp i en avgift på högspänningsabonnemang och en avgift på lågspänningsabonnemang. Med lågspänningsabonnent avses i detta sammanhang en abonnent som är ansluten till nät med spänningar på 1000 V och lägre. Vid fördelningen av avgiften har proportionen 600/11 använts. Det är den fördelning mellan hög- och lågspänningsabbonenter som användes i det förslag som ELU utarbetade då utredningen övervägde alternativ till skattefinansiering.

Kostnader för elberedskapen	Fast avgift		Rörlig avgift
	Högspänningsabonnemang	Lågspänningsabonnemang	
100 Mkr	980 kr/år	18 kr/år	0,08 öre/kWh
200 Mkr	1960 kr/år	36 kr/år	0,15 öre/kWh
300 Mkr	2940 kr/år	54 kr/år	0,23 öre/kWh

Källa: NUTEK

Vi föreslår att beredskapsavgiften utformas som en fast avgift med olika nivåer för hög- och lågspänningsabonnemang. Fördelningen mellan dessa avgiftsnivåer bör överensstämja med den fördelning som ELU använde i sina beräkningar (600/11).

Det ankommer inte på oss att föreslå en ambitionsnivå för elberedskapen. Vi konstaterar endast att dagens ambitionsnivå i nuläget svarar mot en viss kostnadsnivå (237 miljoner kronor per år). Frågan om en lämplig kostnadsnivå för elberedskapen - och därmed för elberedskapsavgiften - bör behandlas i höstens

försvarsbeslut. Underlag för ett beslut i denna fråga finns i NUTEK:s programplan för perioden 1997 - 2001.

10.6 Förslag

I detta kapitel har föreslagits:

- att** myndigheternas och företagens kostnader för beredskapsförberedelser inom elförsörjningsområdet finansieras med en elberedskapsavgift
- att** avgiftsnivån fastställs i försvarsbesluten
- att** elberedskapsavgiften uttas som en offentligrättsligt reglerad nätägaravgift som administreras på samma sätt som den befintliga nätövervakningsavgiften
- att** elberedskapsavgiften utformas som en fast avgift som utgår med olika belopp för hög- och lågspänningsabonnemang
- att** proportionen mellan hög- och lågspänningsavgiften bör vara 600/11
- att** de medel som inflyter genom elberedskapsavgiften samlas på ett räntebärande konto med kreditmöjligheter i Riksgäldskontoret
- att** behållningen på kontot i Riksgäldskontoret endast får användas för att bekosta beredskapsåtgärder inom delfunktionen elförsörjning
- att** kontot i Riksgäldskontoret disponeras av Svenska kraftnät
- att** regeringen i regleringsbrev eller på annat sätt meddelar anvisningar för hur behållningen på kontot i Riksgäldskontoret får användas
- att** Svenska kraftnät årligen utarbetar ett förslag till disponering av medlen på kontot i Riksgäldskontoret och att detta förslag behandlas i det civila försvarets programplanarbete.

for vandskift - indretning for at bryde ...
NUTRICKS bogstavelig for at bryde ...

19.0 forslag

I dette forslag har jeg ...

401 forord til ...
402 forord til ...
403 forord til ...

404 forord til ...
405 forord til ...
406 forord til ...

407 forord til ...
408 forord til ...
409 forord til ...

410 forord til ...
411 forord til ...
412 forord til ...

413 forord til ...
414 forord til ...
415 forord til ...

416 forord til ...
417 forord til ...
418 forord til ...

419 forord til ...
420 forord til ...
421 forord til ...

422 forord til ...
423 forord til ...
424 forord til ...

425 forord til ...
426 forord til ...
427 forord til ...

11 Behov av ny lagstiftning

11.1 Ellagstiftningsutredningens förslag

ELU föreslog bl. a. att lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar, m.m. skall ersättas med en ny lag. I våra direktiv anger regeringen att vi skall utgå från att krigsskyddslagen ersätts med ny lagstiftning i enlighet med ELU:s förslag.

Som framgår av nästa avsnitt har vi funnit att grundläggande bestämmelser om elberedskapen bör samlas i en ny lag om elberedskap. Vi anser att den av ELU föreslagna lagen om beredskapsåtgärder vid vissa elektriska anläggningar bör arbetas in i den nya lagen om elberedskap.

11.2 Lag om elberedskap

Grundläggande bestämmelser om elberedskapen bör således samlas i en ny lag om elberedskap. Denna lag bör reglera elföretagens och vissa myndigheters åligganden inom detta område. Vidare bör generella bestämmelser om den av oss föreslagna elberedskapsavgiften tas in i lagen.

Vad gäller elföretagen bör lagen om elberedskap innehålla bestämmelser om att dessa har skyldighet att upprätthålla produktion och distribution av elkraft under säkerhetspolitiska kriser och i krig. Det bör också anges att elföretagen skall genomföra de beredskapsförberedelser som erfordras för att verksamheten skall kunna upprätthållas under säkerhetspolitiska kriser och i krig.

Av lagen bör vidare framgå att elföretagen skall ha rätt till ersättning för de kostnader som beredskapsverksamheten ger upphov till - med de undantag som angavs i kapitel 10. Detta

förutsätter att lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol ändras. Vidare bör anges att omfattningen och inriktningen av beredskapsförberedelserna bör regleras i ett avtal mellan elföretaget SvK eller på annat sätt framgå av de anvisningar som denna myndighet lämnar.

Vad gäller elberedskapsavgiften bör anges att denna skall erläggas av nätägarna i proportion till det antal hög- och lågspänningsabonnemang som dessa förvaltar. Det bör framgå att avgiften skall utgå som en fast avgift per abonnemang och år och att olika avgifter skall tas ut beroende på om det är fråga om ett hög- eller lågspänningsabonnemang. Vidare bör framgå att nätägaren skall betala in avgiftsmedlen till den myndighet som regeringen bestämmer.

Vad gäller myndigheternas ansvar bör framgå att SvK skall leda och samordna elförsörjningen under kriser och i krig och att denna myndighet samordna och inrikta de beredskapsförberedelser som krävs för att elförsörjningen skall kunna upprätthållas under säkerhetspolitiska kriser och i krig.

I övrigt bör lagen om elberedskap innehålla tillämpliga delar av den av ELU föreslagna lagen om beredskapsåtgärder vid elektriska anläggningar. Detta lagförslag behöver dock arbetas över i olika avseenden.

Frågan om en ny ellag bereds inom regeringskansliet. Enligt vår mening måste arbetet med lagen om elberedskap samordnas med arbetet med en ny ellag. Bl. a. finns det anledning att överväga vilka bestämmelser som bör finnas i den generella lagstiftningen och vilka bestämmelser som bör tas in i beredskapslagen. Vi föreslår därför ett fortsatt utredningsarbete vad gäller dessa frågor.

11.3 Ändring av vissa förordningar

De förslag som vi har lämnat får konsekvenser för vissa förordningar. Dessa konsekvenser beskrivs kortfattat i det följande.

Förordningen (1995:1296) om elsäkerhetsavgift och nätövervakningsavgift bör kompletteras med bestämmelser om elberedskapsavgiften.

Förordningen (1991:2013) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät bör ändras i enlighet med de förslag till förändrade uppgifter för SvK som tidigare har framlagts i detta betänkande.

Förordningen (1991:960) med instruktion för Närings- och teknikutvecklingsverket bör ändras i enlighet med de förslag till förändrade uppgifter för NUTEK som tidigare har framlagts i detta betänkande.

Vidare bör övervägas om Elsäkerhetsverket genom en ändring av beredskapsförordningen (1993:243) bör ges ställning som beredskapsmyndighet.

Vi anser också att det regelverk som styr genomförandet av en energiransonering bör ses över. Reglerna inom detta område är föråldrade och bör uppdateras. Vidare bör möjligheterna att anföra besvär över ransoneringsbeslut ses över.

Översynen av ovan nämnda förordningar bör ske inom ramen för det fortsatta utredningsarbete som nämndes i föregående avsnitt.

11.4 Förslag

I detta kapitel har föreslagits:

- att** grundläggande bestämmelser om elberedskapen samlas i en ny lag om elberedskap
- att** den av Ellagstiftningsutredningen föreslagna lagen om beredskapsåtgärder vid vissa elektriska anläggningar arbetas in i lagen om elberedskap
- att** en hänvisning till lagen om elberedskap tas in i den nya el-lagen
- att** vissa myndighetsinstruktioner ändras i enlighet med det förslag till ändrade myndighetsuppgifter som tidigare har lagts fram i detta betänkande
- att** reglerna om energiransonering ses över i syfte att modernisera regelverket
- att** utarbetandet av ett förslag till ny lag om elberedskap, m.m. bör ske inom ramen för ett fortsatt utredningsarbete.

12 Särskilda frågor

12.1 Driftvärn vid elföretagen

Chefen för Svensk Elberedskap AB har f.n. Rikshemvärnschefens uppdrag att samordna frågor om elkraftsföretagens driftvärn. Frivilliga driftvärn finns vid ett femtiotal företag inom elkraftsindustrin. Enligt bilaga 4 uppgår de totala kostnaderna för företagens driftvärn till ungefär 30 miljoner kronor per år.

Driftvärnens framtid kommer att behandlas i 1996 års försvarsbeslut. Om driftvärnen behålles och krav ställs på att verksamheten skall hållas samman som hittills bör uppgiften att samordna driftvärnsverksamheten övertas av SvK. Det bör också ankomma på SvK att bedöma hur stora bidrag som bör utgå till företagen för deras driftvärnsverksamhet.

12.2 Skydd och bevakning vid elkraftsanläggningar

Lagen (1990:217) om skydd för samhällsviktiga anläggningar, m.m. innehåller bestämmelser om åtgärder som skall vidtas till skydd mot spioneri, sabotage, terrorism, m.m. Lagen reglerar vilka anläggningar som får utses till skyddsobjekt, företagens skyldigheter att vidta särskilda skyddsåtgärder vid känsliga anläggningar, m.m. Länsstyrelserna är f.n. tillämpningsmyndigheter för lagen. Det ankommer således på länsstyrelserna att fatta beslut om vilka elkraftsanläggningar som skall vara skyddsobjekt, vilka skyddsåtgärder som det enskilda elföretaget skall vidta vid olika anläggningar, m.m.

Enligt vår mening är det angeläget att den myndighet som har ansvaret för elberedskapen - enligt vårt förslag SvK - har möjlighet att påverka länsstyrelsernas beslut om bevaknings- och skyddsåtgärder. Under utredningsarbetets gång har det framkommit att samverkan mellan vissa länsstyrelser och de organ

som nu sköter elberedskapen i vissa fall inte fungerar tillfredsställande. Därmed försämras möjligheterna att göra en helhetsbedömning av skyddssituationen vid en elkraftsanläggning.

Vi vill inte föreslå någon ändring i nu gällande ansvarsfördelning inom detta område men vill starkt understryka betydelsen av att länsstyrelserna i framtiden samråder med SvK om vilka bevaknings- och skyddsåtgärder som elföretagen bör åläggas att vidtaga. Med det finansieringssystem som vi har föreslagit ankommer det dessutom på SvK att med avgiftsmedel finansiera de bevaknings- och skyddsåtgärder som genomförs med stöd av lagen om åtgärderna är så långtgående att företagen är berättigade till ersättning från staten.

13 Vissa genomförandefrågor

13.1 Genomförandeprocessen

Svensk Elberedskap AB kommer att avvecklas den 31 december 1996. Den nya organisationen för elberedskapen bör därför träda ikraft den 1 januari 1997. För att detta skall vara möjligt bör följande beslut tas av statsmakterna före utgången av innevarande år:

1. Beslut om förändrade uppgifter för NUTEK och SvK
2. Beslut om inrättande av ett beredskapsråd vid SvK
3. Beslut om ny huvudman för elbefälhavarorganisationen
4. Beslut om nedläggning av EFN och KSN
5. Beslut om införande av ett avgiftssystem för finansiering av beredskapskostnaderna inom elförsörjningen
6. Fastställande av en lämplig ambitions- och kostnadsnivå för elberedskapen under den kommande försvarsbeslutsperioden
7. Beslut om ny lag om elberedskap
8. Ändring av vissa myndighetsinstruktioner och andra förordningar
9. Överföring av vissa anslagsreservationer och projektmedel till SvK.

Regeringen bör uppdra åt SvK att förbereda genomförandet av den nya organisationen. SvK bör bl. a. bemyndigas att påbörja rekrytering av personal till den beredskapsenhet vid myndigheten som skall ha ansvaret för de nya uppgifterna. Detta kan ske så snart som regeringen har lagt fram propositionen i ärendet. Det bör ankomma på SvK att dimensionera beredskapsenheten.

EFN och KSN saknar anställd personal. Detta underlättar avvecklingen av dessa myndigheter. Regeringen bör uppdra åt SvK respektive NUTEK att genomföra det avvecklingsarbetet som erfordras (arkivering av handlingar, m.m.).

Som nämnts krävs ett fortsatt utredningsarbete beträffande en ny lag om elberedskap, m.m. Detta arbete bör vara klart under hösten 1996 om ovan nämnda tidsplan skall kunna hållas.

13.2 Ekonomiska konsekvenser

Etableringen av ett avgiftssystem för finansieringen av elberedskapen medför att statsbudgeten avlastas vissa kostnader. Det gäller kostnader som budgetåret 1995/96 finansieras med medel från tolfte huvudtiteln, anslaget E2, tolfte huvudtiteln, anslaget E1 (del) och fjärde huvudtiteln, anslaget G16 (del). Totalt avlastas statsbudgeten 71 miljoner kronor genom denna åtgärd räknat på årsbasis.

Tidigare har nämnts att det inte ankommer på oss att föreslå en ambitionsnivå för elberedskapen. Vi konstaterar dock att kostnadsnivån för den ambitionsnivå som nu tillämpas inom elberedskapen är 237 miljoner kronor per år. Frågan om den framtida ambitions- och kostnadsnivån för elberedskapen kommer att behandlas i höstens försvarsbeslut.

Det underlag som f.n. finns i denna fråga är NUTEK:s programplan för perioden 1997 - 2001. I programplanen föreslås en kostnadsnivå för elberedskapen för den kommande försvarsbeslutsperioden på 257 miljoner kronor för periodens första år. Denna nivå är för försvarsbeslutsperiodens sista år ungefär 330 miljoner kronor. Jämfört med den kostnadsnivå som nu gäller innebär dessa belopp en viss höjning av ambitionsnivån.

De angivna beloppen innefattar kostnaderna för beredskapslagring av olja för vissa elproduktionsändamål samt kostnaderna

för civilpliktig personal förutsätts få uppgifter inom elförsörjningen under säkerhetspolitiska kriser och i krig. Kostnaderna för beredskapslagring av olja uppgår f.n. till 62 miljoner kronor per år. Kostnaden för den civilpliktiga personalen uppgår till ungefär 24 miljoner kronor per år.

13.3 Övriga konsekvenser

Enligt regeringens generella direktiv till samtliga kommittéer och särskilda utredare skall vi redovisa de regionalpolitiska och jämställdhetspolitiska konsekvenserna av våra förslag samt pröva de offentliga åtagandena inom det område som berörs av utredningsarbetet.

Vi kan inte se att våra förslag har några negativa regionalpolitiska eller jämställdhetspolitiska konsekvenser. Prövningen av de offentliga åtagandena inom elberedskapen har skett i samband med att vi har tagit ställning till ansvarsfördelningen mellan elkraftsindustrin och de statliga myndigheter som föreslås få uppgifter inom detta område.

Kommittédirektiv

Ansvarsfördelning och organisation inom elberedskapsområdet

Dir.
1996:23

Beslut vid regeringssammanträde den 7 mars 1996

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare skall lämna förslag till

- myndighetsorganisation för det frestida arbetet med elberedskapen,
- ansvarig myndighet för den centrala ledningen av elförsörjningen i krig och vid höjd beredskap,
- fördelning av ansvar och arbetsuppgifter inom elberedskapen mellan myndigheter och näringsidkare inom elförsörjningen,
- den lagstiftning som kan behövas, och
- system för avgiftsfinansiering av elberedskapen.

Uppdraget skall vara slutfört senast den 31 maj 1996.

Ellagstiftningsutredningen

Nuvarande organisation och ansvarsfördelning inom beredskapen på elförsörjningens område

Enligt beredskapsförordningen (1993:242) är Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) ansvarig myndighet för funktionen Energiförsörjning inom totalförsvarets civila del. Funktionen omfattar försörjning med bränslen, drivmedel och elkraft. Inom NUTEK finns en särskild beslutande nämnd, Krigsskyddsnämnden (KSN), som prövar ärenden enligt lagen

(1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar m.m. (krigsskyddslagen). NUTEK har i krig eller vid höjd beredskap samordningsansvaret för landets energiförsörjning och ett direkt ansvar för försörjningen med bränslen och drivmedel. Övriga myndigheter med uppgifter inom funktionen är Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät), Statens kärnkraftinspektion (SKI), Statens strålskyddsinstitut (SSI), Statens oljelager (SOL) och Elförsörjningsnämnden (EFN). Av dessa myndigheter träder EFN i verksamhet endast i krig eller när regeringen annars bestämmer det för att planera, leda och samordna elförsörjningen. Nämnden övertar då NUTEK:s totalförsvarsuppgifter inom elförsörjningsområdet.

Svenska kraftnät har till uppgift att utöva systemansvaret för elektrisk ström enligt 15 a § lagen (1902:71 s.1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar (ellagen). Svenska kraftnät har därmed det övergripande ansvaret för att elektriska anläggningar samverkar driftsäkert så att balans inom hela eller delar av landet kortsiktigt upprätthålls mellan produktion och förbrukning av el.

NUTEK ansvarar för de fredstida beredskapsuppgifterna inom elförsörjningen. Huvuddelen av beredskapsarbetet utförs av bolaget Svensk Elberedskap AB i enlighet med ett avtal med NUTEK. Svensk Elberedskap AB ägs och finansieras av Svenska Kraftverksföreningen. Bolaget är fredskansli åt EFN. På regional nivå svarar sju s.k. elområdeskanslier för beredskapsförberedelserna i enlighet med avtal med Svensk Elberedskap AB. Kanslierna är knutna till enskilda företag inom elförsörjningen och finansieras delvis av dessa.

Ellagstiftningsutredningens förslag

Ellagstiftningsutredningen (ELU) redovisade i delbetänkandet Elförsörjning i ofred (SOU 1995:51) förslag till ändringar av bl.a. beredskapsorganisationen på elförsörjningens område.

Enligt förslaget delas funktionen Energiförsörjning i två nya funktioner, nämligen Bränsle- och drivmedelsförsörjning samt Elförsörjning. NUTEK föreslås behålla funktionsansvaret för

Bränsle- och drivmedelsförsörjning samt ansvaret för övergripande frågor vid energiransoneringar.

Vidare föreslås, med hänvisning till den s.k. ansvarsprincipen, att EFN inrättas som en myndighet i fredstid med ansvar för den nya funktionen Elförsörjning. EFN:s huvudsakliga arbetsuppgifter i fredstid skall enligt förslaget vara planläggning, utbildning och övning. EFN:s uppgifter i krig föreslås vara oförändrade. Svenska kraftnät skall i krig eller vid höjd beredskap utöva sina operativa uppgifter som systemansvarig myndighet under EFN:s ledning. Därutöver skall SKI ingå i funktionen.

Elbranschens medverkan i beredskapsarbetet i såväl fred som krig bör enligt ELU i första hand säkerställas genom avtal. EFN förutsätts bedriva sin verksamhet i nära samarbete med elkraftbranschen. I EFN skall enligt förslaget ingå företrädare för såväl allmänna som branschanknutna intressen.

ELU föreslår att elberedskapen skall finansieras med medel över statsbudgeten i ungefär nuvarande omfattning. Det förutsätts att elbranschen liksom hittills skall finansiera huvuddelen av sina beredskapskostnader.

ELU föreslår vidare en ny lag om beredskapsåtgärder vid vissa elektriska anläggningar m.m. som skall ersätta krigsskyddslagen. Enligt förslaget skall KSN avvecklas och dess uppgifter övertas av EFN.

Remissinstanserna

Delbetänkandet har remissbehandlats. Beträffande förslaget att dela upp funktionen Energiförsörjning i två nya funktioner är remissopinionen delad. Flera remissinstanser har förordat att funktionen hålls samman. Förslaget att inrätta EFN i fredstid har tillstyrkts av flera remissinstanser, däribland Försvarsmakten, Riksrevisionsverket, Svenska Elverksföreningen och Svenska Kraftverksföreningen. Andra instanser, bl.a. Överstyrelsen för civil beredskap och NUTEK, har anfört att nuvarande ordning bör behållas. Några remissinstanser har framhållit att den verksamhet som EFN enligt förslaget skall

bedriva i fred skiljer sig väsentligt från EFN:s centrala ledningsuppgifter i krig.

Några remissinstanser har ifrågasatt EFN:s möjligheter att hävda sin myndighetsställning mot bakgrund av bl.a. nämndens sammansättning, frånvaron av lagstadgade krav på elföretagens medverkan i beredskapsarbetet och de föreslagna samverkansformerna mellan nämnden och elbranschen.

Flertalet remissinstanser har tillstyrkt förslaget att avveckla KSN och förslaget till ny lag om beredskapsåtgärder vid vissa elektriska anläggningar.

Majoriteten av remissinstanserna har tillstyrkt ELU:s förslag till finansiering. Flera remissinstanser har dock ansett att den föreslagna anslagsnivån är för låg.

Utgångspunkter för uppdraget

Funktionsindelningen inom energiförsörjningsområdet

Det finns en viss utbytbarhet mellan energislagen i energisystemet. Denna flexibilitet bör tillvaratas i samband med långvariga försörjningsproblem inom energiområdet i fred och krig. Det förutsätter en viss samordning av försörjningen med å ena sidan bränsle- och drivmedel och å andra sidan elkraft. Även i det fredstida beredskapsarbetet inom energiområdet finns det behov av samordning. Det övergripande ansvaret för beredskapsuppgifterna inom energiområdet bör därför även i fortsättningen hållas samman inom en funktion (Energiförsörjning).

Genom en uppdelning av funktionen Energiförsörjning i två delfunktioner, Bränsle- och drivmedelsförsörjning samt Elförsörjning, skapas förutsättningar för en tydligare ansvarsfördelning. Samtidigt tillgodoses behovet av samordning. Som central förvaltningsmyndighet inom energiområdet bör NUTEK ha ansvaret för funktionen Energiförsörjning. En utgångspunkt för utredaren bör vara att NUTEK ansvarar för delfunktionen Bränsle- och drivmedelsförsörjning.

Det fredstida ansvaret för delfunktionen Elförsörjning

Arbetet med de fredstida beredskapsuppgifterna inom elförsörjningsområdet förutsätter ett nära samarbete med företagen inom elbranschen. Svenska kraftnät har genom systemansvaret operativa uppgifter inom elförsörjningen och samarbetar med företagen inom elbranschen i systemanknutna frågor. Av detta följer att Svenska kraftnät har viktiga uppgifter i det fredstida beredskapsarbetet inom elförsörjningen.

Det bör råda en klar boskillnad mellan den ansvariga myndigheten och de företag som bedriver kommersiell verksamhet inom elförsörjningen. Myndighetsarbetet inom elberedskapsområdet bör organiseras så att det kan bedrivas oberoende av andra intressen. Det motiverar att ansvaret för det fredstida elberedskapsarbetet läggs på en särskild myndighet. Myndigheten bör dock organiseras så att det skapas förutsättningar för att kompetensen inom Svenska kraftnät och det redan etablerade samarbetet med företagen inom elbranschen tas till vara.

ELU bedömer att den centrala fredstida organisationen för elberedskapen behöver ha en personalstyrka på ca 10 personer. Remissinstanserna instämmer i huvudsak i denna bedömning. Utredningens bedömning bör kunna ligga till grund för ett mer detaljerat förslag till organisation för den centrala myndighet som skall arbeta med elberedskapsfrågor i fredstid.

Den centrala ledningen av elförsörjningen i krig och vid höjd beredskap

I krig och vid höjd beredskap finns ett mer omfattande och långtgående behov av central ledning och samordning av elförsörjningen än under normala förhållanden. Enligt nuvarande ordning skall EFN inrättas i krig eller då regeringen så bestämmer för att utöva den centrala ledning som behövs.

Ett alternativ är att den myndighet som skall ansvara för elberedskapen i fred också är central ledningsmyndighet för

elförsörjningen i krig och vid höjd beredskap.

Svenska kraftnäts uppgift att utöva systemansvaret för elektrisk ström har likheter med de uppgifter en central ledningsmyndighet skall fullgöra i krig och vid höjd beredskap. Det kan motivera att Svenska kraftnät skall vara central ledningsmyndighet i dessa situationer. ELU föreslår i slutbetänkandet (SOU 1995:108) Ny ellag att det i lagen ges uttryckliga möjligheter för den systemansvariga myndigheten att beordra innehavare av nätkoncession att avbryta eller begränsa leveransen av el till en elkonsument.

Det bör övervägas om det kan finnas behov av att i samband med svåra påfrestningar inom elförsörjningen i fredstid införa en central ledning motsvarande den i krig eller vid höjd beredskap.

Behov av lagstöd inom elberedskapsområdet

ELU:s förslag innebär inga förändringar av EFN:s uppgifter i krig. EFN:s befogenheter är inte reglerade i ellagen till skillnad från exempelvis Svenska kraftnäts befogenheter när det gäller systemansvaret. ELU lämnar inget förslag till reglering. Det bör övervägas om det finns behov av att i lag föreskriva om lednings- och befogenhetsförhållandena i krig och andra situationer som kräver central ledning av elförsörjningen.

Bestämmelser om medverkan i totalförsvarsplaneringen finns i lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen (näringsidkarlagen). Det bör övervägas om det finns behov av kompletteringar till näringsidkarlagen för att säkerställa elföretagens medverkan i elberedskapsarbetet.

I Norge regleras ledningsförhållandena inom elförsörjningen i krigssituationer i lagstiftningen. Lagstiftningen ställer bl.a. krav på att kraftföretagen i krig skall ingå i en gemensam beredskapsorganisation.

Finansiering av elberedskapen

Enligt krigsskyddslagen kan ägaren till en anläggning över en viss storlek åläggas att ge anläggningen ett utförande som är lämpligt från skyddssynpunkt. Likaså kan ägare till vissa större elproducerande anläggningar åläggas att hålla vissa oljelager med stöd av lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol. För vissa andra slag av beredskapsåtgärder lämnas statsbidrag sedan år 1987. Företag inom elbranschen svarar därutöver för vissa kostnader för elberedskapen.

Inom oljeförsörjningsområdet kommer de lagringsskyldiga från den 1 juli 1996 med stöd av lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol att åläggas ansvaret för lagringen av olja för det civila försvarets behov i krigssituationer (prop. 1994/95:176, bet. 1994/95:NU25, rskr. 1994/95:393). De lagringsskyldiga skall därmed också svara för finansieringen av lagringen i likhet med vad som gäller för lagringen för fredstida oljekriser.

En utgångspunkt bör vara att även elförsörjningsområdet bör svara för sina beredskapskostnader. Ett avgiftssystem för att finansiera elberedskapens kostnader bör övervägas. Avgiftssystemet bör vara konkurrensneutralt.

För närvarande avgiftsfinansieras statens verksamhet med elsäkerhet och nättillsyn. Avgifterna regleras i förordningen (1995:1296) om elsäkerhetsavgift och nätövervakningsavgift. Uppbördssystemet administreras av Elsäkerhetsverket.

Efter bemyndigande av regeringen tillkallade chefen för Försvarsdepartementet nyligen en särskild utredare med uppdrag att se över principerna för finansiering av beredskapsåtgärder inom det civila försvaret (dir. 1995:152).

Utredningsuppdraget

Allmänt

En särskild utredare tillkallas för att lämna förslag till fördelning av ansvar och arbetsuppgifter inom elberedskapen

mellan myndigheter och näringsidkare inom elförsörjningen. Utredaren skall lämna förslag till den lagstiftning som kan behövas. Utredaren skall vidare föreslå organisation för den myndighet som skall ha ansvaret för elberedskapen i fredstid. Utredaren skall överväga var myndighetsansvaret för den centrala ledningen av elförsörjningen i krig och vid höjd beredskap bör läggas. Utredaren skall även lämna förslag till ett konkurrensneutralt system för avgiftsfinansiering av elberedskapen.

Organisation av en myndighet för elberedskap

Ansvar för uppgifterna inom elberedskapen i fred bör samlas på en myndighet. En utgångspunkt skall vara att myndigheten knyts till Svenska kraftnät. Utredaren bör pröva lämpligheten av att lägga verksamheten inom eller utanför Svenska kraftnäts organisation. En uppgift för utredaren är att lämna förslag till organisation, ledningsform och beslutsordning för verksamheten.

Vidare skall utredaren överväga var myndighetsansvaret för den centrala ledningen av elförsörjningen i krig och vid höjd beredskap bör läggas. Utredaren skall i detta sammanhang överväga och beakta det eventuella behovet av central ledning i samband med omfattande påfrestningar inom elförsörjningen i fredstid. Utredaren bör i första hand pröva tre alternativ. Det första alternativet är att dagens ordning med EFN som centralt ledningsorgan behålls. Det andra är att den myndighet som skall ha ansvaret för det fredstida arbetet med elberedskap också ges ansvaret för den centrala ledningen av elförsörjningen i krig eller andra extraordinära situationer. Det tredje är att ansvaret läggs helt på Svenska kraftnät. Utredaren bör överväga vilket alternativ som är mest ändamålsenligt. Utredaren skall därvid lämna förslag till de ändringar i ledningsform och beslutsordning vid berörda myndigheter som följer av utredarens överväganden. Därvid bör även behovet av ändringar i de berörda myndigheternas instruktioner beaktas.

Utredarens förslag till organisation för elberedskapen skall även omfatta den regionala nivån.

Ansvarsfördelning inom området för elberedskap

Utredaren skall ange hur ansvars- och arbetsfördelningen för uppgifter inom elberedskapen bör fördelas mellan å ena sidan den myndighet som skall ha ansvar för elberedskapen i fredstid och å andra sidan övriga myndigheter och näringsidkare inom elförsörjningen, såsom NUTEK, Svenska kraftnät, Elsäkerhetsverket, elproducenter och nätföretag. Motsvarande förslag skall lämnas för ansvars- och arbetsfördelning i krig, höjd beredskap eller andra situationer som kräver en central ledning av elförsörjningen.

I uppdraget ingår att föreslå ansvars- och befogenhetsförhållanden som bör gälla för elberedskapens regionala organisation.

Utredaren skall beskriva de uppgifter som ligger i samordningsansvaret inom funktionen Energiförsörjning. I uppdraget ingår också att lämna förslag till ansvarsfördelning i fråga om ransonering av elkraft.

Behov av lagstöd inom elberedskapsområdet

Utredaren skall överväga om det ansvar och de befogenheter som följer med det centrala ledningsansvaret för elförsörjningen i krig och vid höjd beredskap bör lagfästas. Utredaren skall göra motsvarande överväganden i fråga om det eventuella behovet av central ledning i samband med svåra påfrestningar inom elförsörjningen i fredstid. Utredaren skall lämna förslag till den reglering som bedöms nödvändig.

Utredaren skall även bedöma behovet av förändringar i näringsidkarlagen för att säkerställa elföretagens medverkan i beredskapsarbetet inom elförsörjningen. I uppdraget ingår att lämna förslag till den reglering som bedöms nödvändig. Utredaren bör härvid beakta erfarenheterna av hur dessa frågor hanteras i den norska ellagstiftningen. Även i övrigt bör

utredaren uppmärksamma eventuella behov av ändringar i gällande författningar inom beredskapsområdet till följd av sina överväganden och förslag. Utredaren skall utgå från att krigsskyddslagen ersätts med ny lagstiftning i enlighet med ELU:s förslag.

Finansiering av elberedskapen

I uppdraget ingår att lämna förslag till ett konkurrensneutralt system för avgiftsfinansiering av elberedskapen. Även förslag till den lagreglering som behövs i sammanhanget skall redovisas. Utredaren bör i första hand överväga lösningar som innebär att befintliga uppbördssystem inom elområdet kan utnyttjas.

Tidsplan, arbetsformer m.m.

Utredaren bör vara fri att ta upp även andra frågor som utredningsarbetet kan föranleda.

För utredaren gäller regeringens direktiv till samtliga kommittéer och särskilda utredare angående redovisning av regionalpolitiska konsekvenser (dir. 1992:50), om att pröva offentliga åtaganden (dir. 1994:23) samt att beakta jämställdhetspolitiska konsekvenser (dir. 1994:124).

I tillämpliga delar skall utredaren också beakta principerna i regeringens beslut den 1 september 1994 om en ordning för systematisk genomgång i regeringskansliet av företagsregler. Särskilt skall beslutet beaktas vad gäller marknadseffektiviteten och de i beslutet nämnda checklistorna.

Utredaren skall i fråga om finansiering samråda med den särskilda utredare som nyligen tillkallats av chefen för Försvarsdepartementet för att se över principerna för finansiering av beredskapsåtgärder inom det civila försvaret (dir. 1995:152).

Utredaren skall redovisa sitt uppdrag senast den 31 maj 1996.

(Näringsdepartementet)

Sammanfattning av SOU 1996:58

Den särskilde utredaren skall enligt direktiven föreslå vilka principer som skall gälla för finansieringen av beredskapsåtgärder inom det civila försvaret. I uppgifterna ingick också att överväga vad som skall ingå i den ekonomiska planeringsramen för det civila försvaret. Härutöver skall vissa frågor om finansieringen av reservanordningar i kommunalteknisk och sjukhusteknisk försörjning belysas.

Principerna för finansiering av det civila försvaret behandlas i kapitel 3. I kapitlet framhålles att den s.k. ansvarsprincipen bör vara vägledande också vid fördelningen av kostnadsansvaret för beredskapsåtgärder. Av detta skäl - och med hänsyn till behovet av att avlasta statsbudgeten - förordas en ökad användning av avgifts- och egenfinansiering inom det civila försvaret.

I kapitel 3 framläggs följande förslag:

1. Ansvarsprincipen bör vara vägledande också vid fördelningen av kostnadsansvaret för det civila försvarets beredskapsåtgärder. Beredskap bör inte betraktas som en tjänst som det ankommer på staten att upphandla från andra samhällsaktörer.
2. Vid tillämpningen av ansvarsprincipen inom det finansiella området måste hänsyn tas till faktorer som branschens och den verksamhetsansvariges ekonomiska bärkraft, konkurrens- och rättviseaspekter, etc. En helhetsbedömning måste därför göras i varje särskilt fall.
3. Beredskapsåtgärder kan finansieras med statlig skatt, avgifter eller direkt av den verksamhetsansvarige (egenfinansiering). I konsekvens med den grundsyn som har redovisats - och av hänsyn till det statsfinansiella läget - bör av-

gifts- och egenfinansiering användas i större utsträckning än nu. Statlig skatt bör användas då det av olika skäl är omöjligt eller olämpligt att egen- eller avgiftsfinansiera beredskapsåtgärden eller då staten har ett behov av att kunna detaljstyra hur beredskapsmedlen skall användas.

4. För de statliga förvaltningsmyndigheterna medför de föreslagna finansieringsprinciperna att den anslagsstruktur som tillämpas vad gäller beredskapskostnaderna bör ses över. Antalet fristående beredskapsanslag bör minskas och småanslag räknas in i myndighetens ordinarie förvaltningsanslag (motsvarande). De medel som används för att bestrida civilbefälhavarnas och länsstyrelsernas beredskapskostnader bör inordnas i ett nytt anslag för regional totalförsvarsverksamhet. Detta anslag bör i sin helhet avvägas inom den ekonomiska planeringsramen.
5. För de statliga affärsverken och för de statliga aktiebolag som bedriver beredskapsverksamhet medför finansieringsprinciperna att avgifts- eller egenfinansiering bör användas som huvudsaklig finansieringsmetod. Endast om särskilda skäl föreligger bör skattefinansiering användas. Avgiftsfinansiering föreslås för telekommunikations-, rundradio- och elbranscherna. Egenfinansiering föreslås beträffande Sjöfartsverket och Posten AB.
6. Transportsektorns beredskapskostnader bör finansieras med hjälp av avgifter som knyts till utnyttjandet av respektive infrastrukturella system (landsvägar, järnvägar och flygplatser). Utformningen av avgiftssystemen bör utredas i särskild ordning.
7. Beträffande kommuner och landsting konstateras att dessa i jämförelse med andra sektorer har givits en förmånlig behandling vid finansieringen av beredskapsåtgärderna. Med hänsyn till de överenskommelser som har nåtts före-

slås dock inte nu några förändringar i de finansieringsprinciper som gäller för denna sektor.

8. Näringslivet bär redan nu kostnadsansvaret för sektorns beredskapsverksamhet. Några förändringar i de grundläggande finansieringsprinciper som gäller för denna sektor föreslås inte.

Det civila försvarets ekonomiska planeringsram behandlas i kapitel 4. I detta kapitel understryks planeringsramens betydelse som avvägningsinstrument. Vidare föreslås vissa åtgärder i syfte att utveckla planeringsramen i detta avseende. Bl. a. föreslås en översyn av anslagsstrukturen inom det civila försvaret i syfte att göra denna struktur mer lättöverskådlig. Vidare föreslås att beredskapsinvesteringar skall lånefinansieras genom investeringslån i Riksgäldskontoret. Dessutom föreslås vissa förändringar i den ekonomiska planeringsramens sammansättning.

I kapitel 4 framläggs följande förslag:

1. En översyn av anslagsstrukturen inom det civila försvaret bör göras. Översynen bör syfta till att minska antalet fristående beredskapsanslag, till en bättre koppling mellan funktionsindelningen och anslagsstrukturen och till att anslagsmässigt hålla isär drifts-, underhålls- och investeringskostnader.
2. Kostnaderna för beredskapsinvesteringar bör lånefinansieras genom investeringslån i Riksgäldskontoret. Åtgärder bör vidtas för att definiera begreppet beredskapsinvestering och för att fastställa lämpliga avskrivningstider för olika typer av beredskapsinvesteringar.

3. De årliga uttagen från de beredskapsfonder som bildas inom rundradio-, telekommunikations- och elförsörjningsområdena bör avvägas inom den ekonomiska planeringsramen. Däremot bör det inte vara möjligt att omfördela medel från fonderna till andra ändamål inom det civila försvaret. Nivån på beredskapsavgifterna bör ligga fast under en femårsperiod och fastställas i försvarsbesluten.

Vad gäller den ekonomiska planeringsramens sammansättning framläggs följande förslag:

Följande anslag bör läggas in i den ekonomiska planeringsramen:

- (1) Kostnader för beredskapslagring av livsmedel, m.m. (Jo/G4)
- (2) Del av länsstyrelserna, m.m. (C/A1)

Följande anslag bör inordnas i något annat anslag inom eller utom den ekonomiska planeringsramen:

- (3) Kompetensutveckling och stöd till länsstyrelserna (Fö/C4)
- (4) ÖCB: industriella åtgärder (Fö/F2)
- (5) Arbetsmarknadsverket (del): Förvaltningskostnader (A/A1)

Följande anslag bör utgå helt:

- (6) Ersättning för fritidsbåtsändamål, m.m. Delpost för beredskapsåtgärder inom totalförsvaret (K/B1)
- (7) Upphandling av särskilda samhällsåtaganden (K/D2)
- (8) Åtgärder inom elförsörjningen (N/E2)

Frågan om finansieringen av reservanordningar för kommunalteknisk och sjukhusteknisk försörjning behandlas i kapitel 5. I detta kapitel behandlas också vissa frågor om bolagisering och privatisering av kris- och krigsviktig kommunal och landstingskommunal verksamhet.

I kapitel 5 framläggs följande förslag:

1. Nuvarande finansieringssystem för reservanordningar bör bibehållas tills statens avtal med Svenska kommunförbundet skall omförhandlas år 1999.
2. Genomförda bolagiseringar och privatiseringar av primär- och landstingskommunal verksamhet synes inte ha lett till några större problem från beredskapssynpunkt. I nuläget krävs därför inga åtgärder inom detta område.

Genomförandet av utredningens förslag behandlas i kapitel 6. Den korta tid som har stått till buds för utredningsarbetet medför att vissa frågor måste utredas vidare. Detta gäller framförallt den närmare utformningen av de avgiftssystem som har föreslagits inom rundradio-, telekommunikations- och elförsörjningsområdena.

De förslag som lämnas förutsätter ny lagstiftning inom vissa områden. Lagstiftningsbehovet är framförallt knutet till de avgiftssystem som har föreslagits. Med hänsyn till att denna fråga måste utredas vidare lägger utredningen inte fram något förslag till författningstext.

Utredningens förslag leder till en utgiftsminskning på statsbudgeten på drygt 300 miljoner kronor per år.

frågan om lämnat tillgång av sig själv, och om den
 muntliga överenskommelsen är giltig. Detta är
 2. I den följande delen av 2.1 ska det anges om
 och eventuellt vilka av de nämnda punkterna
 ingår i den överenskommen.

1. Kapitel 2, paragraf 2, första stycket

4. Förutom de i den överenskommen nämnda punkterna
 förbehålls i den överenskommen nämnda punkterna
 förbehåll för alla andra punkter i 2.1.

2. Genom detta förbehåll ska det framgå om
 och i vilken omfattning de nämnda punkterna
 gäller för den överenskommen nämnda punkterna
 liksom om de nämnda punkterna gäller för

Gemenskanda avseende den nämnda punkterna i 2.1
 Den kommitté som nämns i 2.1 ska förbereda en rapport
 till statsrådet om de nämnda punkterna i 2.1. Den
 nämnde rapporten ska innehålla en utvärdering av
 den nämnda punkterna i 2.1 och en rekommendation
 om de nämnda punkterna i 2.1.

De följande punkterna i 2.1 ska anges av den nämnda
 nämnda punkterna i 2.1. Den nämnda punkterna i
 avseende den nämnda punkterna i 2.1. Den nämnda
 nämnda punkterna i 2.1. Den nämnda punkterna i
 nämnda punkterna i 2.1. Den nämnda punkterna i

Undersökningen ska innehålla en utvärdering av de
 nämnda punkterna i 2.1. Den nämnda punkterna i

Sammanställning av remissvar avseende SOU 1995:51

I det följande redovisas en schematisk sammanställning av de remissvar som avgavs vad gäller Ellagstiftningsutredningens delbetänkande *Elförsörjning i ofred* (SOU 1995:51). En fullständig remissammanställning finns tillgänglig på Näringsdepartementet (N95/1147/E). Syftet med denna bilaga är att ge läsaren en uppfattning hur de olika remissinstanserna har tagit ställning i huvudfrågorna.

Svensk Elberedskap AB och Svenska kraftverksföreningen har avgivit ett gemensamt remissyttrande.

ELU:s förslag:

Funktionen energiförsörjning bör delas i en funktion för bränsle- och drivmedelsförsörjning och en funktion för elförsörjning

Tillstyrker	Avstyrker	Tar ej tydlig ställning	Tar ej ställning
Försvarsmakten	Post- och telestyrelsen	CB N	Kammarrätten i
ÖCB	Lsty C-län	CB M	GBG
SPF	Lsty N-län	Statskontoret	Räddningsverket
CB S	Lsty X-län	Jordbruksverket	FOA
Civildörsvarsförbundet		Svenska kraftnät	Konkurrensverket
Banverket		NUTEK	SKI
SJ		Kommunförbundet	SSI
RRV		STOSEB	LRF
Livsmedelsverket			
Elsäkerhetsverket			
ST/SVT			
Malmö kommun			
Industriförbundet			
REL			
Svenska Elverksföreningen			
Svenska Kraftverksföreningen			

ELU:s förslag:

Elförsörjningsnämnden bör inrättas i fredstid med funktionsansvar för funktionen elförsörjning

Tillstyrker	Tillstyrker med invändningar	Avstyrker	Tar ej ställning
Försvarsmakten Livsmedelsverket Elsäkerhetsverket Civilförsvarsförbundet Banverket SJ ST/SVT Industriförbundet REL Svenska Elverksföreningen Svenska Kraftverksföreningen STOSEB	RRV Svenska kraftnät	ÖCB SPF CB S CB N CB M Statskontoret Jordbruksverket NUTEK Kommunförbundet Post- och telestyrelsen Lsty C-län Lsty N-län Lsty X-län	Kammarrätten i GBG Räddningsverket FOA Konkurrensverket SKI SSI LRF Malmö kommun Fjärrvärmeföreningen

ELU:s förslag:

Kostnaderna för elberedskapen bör i huvudsak skattefinansieras

Tillstyrker	Tveksamma	Avstyrker	Tar ej ställning
Försvarsmakten		Statskontoret	Kammarrätten i
ÖCB			GBG
FOA			Räddningsverket
CBM			CB S
Post- och telestyrelsen			CB N
Banverket			SPF
SJ			Elsäkerhetsverket
RRV			Konkurrensverket
Jordbruksverket			SKI
Livsmedelsverket			SSI
NUTEK			SR/SVT
Svenska kraftnät			Malmö kommun
Industriförbundet			LRF
Kommunförbundet			Lsty C-län
REL			Lsty N-län
Svenska Elverksföreningen			Lsty X-län
Svenska Kraftverksföreningen			Fjärrvärmeföreningen
STOSEB			

ELU:s förslag:

Den statliga anslagsnivån bör inledningsvis ligga på 62 miljarder kronor per år

För låg	Väl avpassad	För hög	Tar ej ställning
ÖCB FOA Kommun- förbundet Svenska Kraft- verksföreningen	Försvarmakten Civilförsvars- förbundet Banverket SJ Livsmedelsverket Elsäkerhets- verket Industriförbundet REL Svenska Elverks- föreningen	Lsty C-län	Kammarrätten i GBG Räddningsverket CB S CBN CBM SPF Post- och tele- styrelsen Jordbruksverket Svenska kraftnät NUTEK Konkurrensverket SKI SSI SR/SVT Malmö kommun Kommun- förbundet LRF STOSEB Lsty N-län Lsty X-län Statskontoret RRV

Statskontoret och RRV förordar att ett bättre underlag tas fram innan

Sammanställning av samhällets kostnader för elberedskapen

I det följande redovisas de kostnader som staten och elbranschen bedöms ha för elberedskapen. På grund av brister i underlaget har det ibland varit nödvändigt att redovisa anslagsbelopp istället för kostnader. Som nämnts kan differensen mellan anslagsbeloppen och det faktiska utfallet ibland vara betydande.

I kapitel 10 föreslås att samtliga kostnadsposter i nedanstående tabeller - utom nr 7 - skall ingå i underlaget för beräkning av den elberedskapsavgift som föreslås av utredningen. Avgiftsunderlaget uppgår således till 237 miljoner kronor enligt vad som framgår av tabellerna.

1. Statens anslag, m.m. (miljoner kronor)

Nr	Ändamål	Anslag budgetåret 1995/96 (12-månadersbelopp)
1	Tolfte huvudtitelns anslag E1 Handlingsberedskap (del)	17,3
2	Tolfte huvudtitelns anslag E2 Åtgärder inom elförsörjningen	44,2
3	Fjärde huvudtitelns anslag G16 Utbildning av civilpliktiga (del)	9,1
4	Beredskapskostnader vid Svenska kraftnät (driftmedel)	11,0
	SUMMA (1)	81,6

Källa: NUTEK och Svenska kraftnät

Noter:

(1) Varav 71 miljoner kronor över statsbudgeten.

2. Elbranschens kostnader (miljoner kronor)

Nr	Ändamål	Utgift eller kostnad (1994 eller 1995) (1)
5	Svensk Elberedskap AB	8
6	Elområdenas kanslier	11
7	Beredskapsplanering hos elkrafts- företagen	25
8	Åtgärder som har genomförts med stöd av statliga medel (2)	30
9	Åtgärder enligt krigsskyddslagen	5
10	Driftvärn	30
11	Krigsuppehållsplatser, mm	9
12	Beredskapslagring av olja enligt lag 1984:1049 (3)	62
	SUMMA	180

Källa: Svensk Elberedskap AB och NUTEK

Noter:

- (1) Kostnadsposterna 5 - 11 avser situationen år 1994
- (2) Viss del av detta belopp - uppskattningsvis 20 - 30 % - avser fredsnytta
- (3) Kostnaden för år 1995 enligt uppskattning av NUTEK.

Statens offentliga utredningar 1996

Kronologisk förteckning

1. Den nya gymnasieskolan – hur går det? U.
2. Samverkansmönster i svensk forskningsfinansiering. U.
3. Fritid i förändring.
Om kön och fördelning av fritidsresurser. C.
4. Vem bestämmer vad? EU:s interna spelregler inför regeringskonferensen 1996. UD.
5. Politikområden under lupp. Frågor om EU:s första pelare inför regeringskonferensen 1996. UD.
6. Ett år med EU. Svenska statstjänstemäns erfarenheter av arbetet i EU. UD.
7. Av vitalt intresse. EU:s utrikes- och säkerhetspolitik inför regeringskonferensen. UD.
8. Batterierna – en laddad fråga. M.
9. Om järnvägens trafikledning m.m. K.
10. Forskning för vår vardag. C.
11. EU-mopeden. Ålders- och behörighetskrav för två- och trehjuliga motorfordon. K.
12. Kommuner och landsting med betalnings-svårigheter. Fi.
13. Offentlig djurskyddstillsyn. Jo.
14. Budgetlag – regeringens befogenheter på finansmaktens område. Fi.
15. Union för både öst och väst. Politiska, rättsliga och ekonomiska aspekter av EU:s sjätte utvidgning. UD.
16. Förankring och rättigheter. Om folkomröstningar, utträdesrätt, medborgarskap och mänskliga rättigheter i EU. UD.
17. Bättre trafik med väginformatik. K.
18. Totalförsvarspliktiga m95. Förslag om jobb/studier efter muck, bostadsbidrag, dagpenning, försäkringar. Fö.
19. Sverige, EU och framtiden. EU 96-kommitténs bedömningar inför regeringskonferensen 1996. UD.
20. Samordnad rollfördelning inom teknisk forskning. U.
21. Reform och förändring. Organisation och verksamhet vid universitet och högskolor efter 1993 års universitets- och högskolereform. U.
22. Inflytande på riktigt – Om elevers rätt till inflytande, delaktighet och ansvar. U.
23. Kartläggning och analys av den offentliga sektorns upphandling av varor och tjänster med miljöpåverkan. N.
24. Från Maastricht till Turin. Bakgrund och övriga EU-länders förslag och debatt inför regeringskonferensen 1996. UD.
25. Från massmedia till multimediala – att digitalisera svensk television. Ku.
26. Ny kurs i trafikpolitiken + Bilagor. K.
27. En strategi för kunskapslyft och livslångt lärande. U.
28. Det forskningspolitiska landskapet i Norden på 1990-talet. U.
29. Forskning och Pengar. U.
30. Borgenärsbrotten – en översyn av 11 kap. brottsbalken. Fi.
31. Attityder och lagstiftning i samverkan + bilagedel. C.
32. Möss och människor. Exempel på bra IT-användning bland barn och ungdomar. SB.
33. Banverkets myndighetsroll m.m. K.
34. Aktiv arbetsmarknadspolitik + expertbilaga. A.
35. Kriminalunderrättelseregister DNA-register. Ju.
36. Högskola i Malmö. U.
37. Sveriges medverkan i FN:s familjeår. S.
38. Nationalstadsparker. M.
39. Rapport från klimatdelegationen 1995. Klimatrelaterad forskning. M.
40. Elektronisk dokumenthantering. Ju.
41. Statens maritima verksamhet. Fö.
42. Demokrati och öppenhet. Om folkvalda parlament och offentlighet i EU. UD.
43. Jämställdheten i EU. Spelregler och verklighetsbilder. UD.
44. Översyn av skatteflyktlagen. Reformerat förhandsbesked. Fi.
45. Presumptionsregeln i expropriationslagen. Ju.
46. Enskilda vägar. K.
47. Cirkelsamhället. Studiecirkelns betydelser för individ och lokalsamhälle. U.
48. Shaping Sustainable Homes in an Urbanizing World. Swedish National Report for Habitat II. N.
49. Regler för handel med el. N.
50. Förbud mot vapen på allmän plats m.m. Ju.
51. Grundläggande drag i en ny arbetslöshetsförsäkring – alternativ och förslag. A.
52. Precisering av handelsändamålet i detaljplan. M.
53. Kalkning av sjöar och vattendrag. M.
54. Kooperativa möjligheter i storstadsområden. S.
55. Sverige, framtiden och mångfalden. A.
55. På väg mot egenföretagande. A.
55. Vägar in i Sverige. A.
56. Hälften vore nog – om kvinnor och män på 90-talets arbetsmarknad. A.
57. Pensionssamordning för svenskar i EU-tjänst. Fi.
58. Finansiering av det civila försvaret. Fö.

Kronologisk förteckning

59. Europapolitikens kunskapsgrund.
En principdiskussion utifrån
EU 96-kommitténs erfarenheter. UD.
 60. Miljö och jordbruk. Om EU:s miljöregler och
utvidgningens effekter på den gemensamma
jordbrukspolitiken. UD.
 61. Olika länder – olika takt. Om flexibel integration
och förhållandet mellan stora och små stater i EU.
UD.
 62. EU, konsumenterna och maten
– Förväntningar och verklighet. Jo.
 63. Medicinska undersökningar i arbetslivet. A.
 64. Försäkringskassan Sverige – Översyn av
socialförsäkringens administration. S.
 65. Administrationen av EU:s jordbrukspolitik
i Sverige. Jo.
 66. Utvärderat personval. Ju.
 67. Medborgerlig insyn i kommunala entreprenader.
Fi.
 68. Några folkbokföringsfrågor. Fi.
 69. Kompetens och kapital + bilaga. N.
 70. Samverkan mellan högskolan och näringslivet. N.
 71. Lokal demokrati och delaktighet i Sveriges städer
och landsbygd. In.
 72. Rättspsykiatriskt forskningsregister. S.
 73. Swedish Nuclear Regulatory Activities.
Volume 1 – An Assessment. M.
 74. Swedish Nuclear Regulatory Activities.
Volume 2 – Descriptions. M.
 75. Värden i folkhögskolevärlden. U.
 76. EU:s regeringskonferens – procedurer, aktörer,
formalia. Sammanfattning av ett seminarium i
april 1996. UD.
 77. Utländska försäkringsgivare med verksamhet i
Sverige. Fi.
 78. Elberedskapen. Organisation, ansvarsfördelning
och finansiering. N.
-

Statens offentliga utredningar 1996

Systematisk förteckning

Statsrådsberedningen

Möss och människor. Exempel på bra IT-användning bland barn och ungdomar. [32]

Justitiedepartementet

Kriminalunderrättelseregister

DNA-register. [35]

Elektronisk dokumenthantering. [40]

Presumptionsregeln i expropriationslagen. [45]

Förbud mot vapen på allmän plats m.m. [50]

Utvärderat personval. [66]

Utrikesdepartementet

Vem bestämmer vad? EU:s interna spelregler inför regeringskonferensen 1996. [4]

Politikområden under lupp. Frågor om EU:s första pelare inför regeringskonferensen 1996. [5]

Ett år med EU. Svenska statstjänstemäns erfarenheter av arbetet i EU. [6]

Av vitalt intresse. EU:s utrikes- och säkerhetspolitik inför regeringskonferensen. [7]

Union för både öst och väst. Politiska, rättsliga och ekonomiska aspekter av EU:s sjätte utvidgning. [15]

Förankring och rättigheter. Om folkomröstningar, utträdesrätt, medborgarskap och mänskliga rättigheter i EU. [16]

Sverige, EU och framtiden. EU 96-kommitténs bedömningar inför regeringskonferensen 1996. [19]

Från Maastricht till Turin. Bakgrund och övriga EU-länders förslag och debatt inför regeringskonferensen 1996. [24]

Demokrati och öppenhet. Om folkvalda parlament och offentlighet i EU. [42]

Jämställdheten i EU. Spelregler och verklighetsbilder. [43]

Europapolitikens kunskapsgrund. En principdiskussion utifrån

EU 96-kommitténs erfarenheter. [59]

Miljö och jordbruk. Om EU:s miljöregler och utvidgningens effekter på den gemensamma jordbrukspolitiken. [60]

Olika länder – olika takt. Om flexibel integration och förhållandet mellan stora och små stater i EU. [61]

EU:s regeringskonferens – procedurer, aktörer, formalia. Sammanfattning av ett seminarium i april 1996. [76]

Försvarsdepartementet

Totalförsvarspflichtiga m95. Förslag om jobb/studier efter muck, bostadsbidrag, dagpenning, försäkringar. [18]

Statens maritima verksamhet. [41]

Finansiering av det civila försvaret. [58]

Socialdepartementet

Sveriges medverkan i FN:s familjeår. [37]

Kooperativa möjligheter i storstadsområden. [54]

Försäkringskassan Sverige – Översyn av socialförsäkringens administration. [64]

Rättspsykiatriskt forskningsregister. [72]

Kommunikationsdepartementet

Om järnvägens trafikledning m.m. [9]

EU-mopeden. Ålders- och behörighetskrav för två- och trehjuliga motorfordon. [11]

Bättre trafik med väginformatik. [17]

Ny kurs i trafikpolitiken + Bilagor. [26]

Banverkets myndighetsroll m.m. [33]

Enskilda vägar. [46]

Finansdepartementet

Kommuner och landsting med betalnings-svårigheter. [12]

Budgetlag – regeringens befogenheter på finansmaktens område. [14]

Borgenärsbrotten – en översyn av 11 kap. brottsbalken. [30]

Översyn av skatteflyktslagen.

Reformerat förhandsbesked. [44]

Pensionssamordning för svenskar i EU-tjänst. [57]

Medborgerlig insyn i kommunala entreprenader. [67]

Några folkbokföringsfrågor. [68]

Utländska försäkringsgivare med verksamhet i Sverige. [77]

Utbildningsdepartementet

Den nya gymnasieskolan – hur går det? [1]

Samverkansmönster i svensk forskningsfinansiering. [2]

Samordnad rollfördelning inom teknisk forskning. [20]

Reform och förändring. Organisation och verksamhet vid universitet och högskolor efter 1993 års universitets- och högskolereform. [21]

Inflytande på riktigt – Om elevers rätt till inflytande, delaktighet och ansvar. [22]

En strategi för kunskapslyft och livslångt lärande. [27]

Det forskningspolitiska landskapet i Norden på 1990-talet. [28]

Statens offentliga utredningar 1996

Systematisk förteckning

Forskning och Pengar. [29]
Högskola i Malmö. [36]
Cirkelsamhället. Studiecirklars betydelser för individ och lokalsamhälle. [47]
Värden i folkhögskolevärlden. [75]

Jordbruksdepartementet

Offentlig djurskyddstillsyn. [13]
EU, konsumenterna och maten
– Förväntningar och verklighet. [62]
Administrationn av EU:s jordbrukspolitik i Sverige. [65]

Arbetsmarknadsdepartementet

Aktiv arbetsmarknadspolitik + expertbilaga. [34]
Grundläggande drag i en ny arbetslöshetsförsäkring – alternativ och förslag. [51]
Sverige, framtiden och mångfalden. [55]
På väg mot egenföretagande. [55]
Vägar in i Sverige. [55]
Hälften vore nog – om kvinnor och män på 90-talets arbetsmarknad. [56]
Medicinska undersökningar i arbetslivet. [63]

Kulturdepartementet

Från massmedia till multimedia – att digitalisera svensk television. [25]
Viktigt meddelande.

Näringsdepartementet

Kartläggning och analys av den offentliga sektorns upphandling av varor och tjänster med miljöpåverkan. [23]
Shaping Sustainable Homes in an Urbanizing World. Swedish National Report for Habitat II. [48]
Regler för handel med el. [49]
Kompetens och kapital + bilaga. [69]
Samverkan mellan högskolan och näringslivet. [70]
Elberedskapen. Organisation, ansvarsfördelning och finansiering. [78]

Civildepartementet

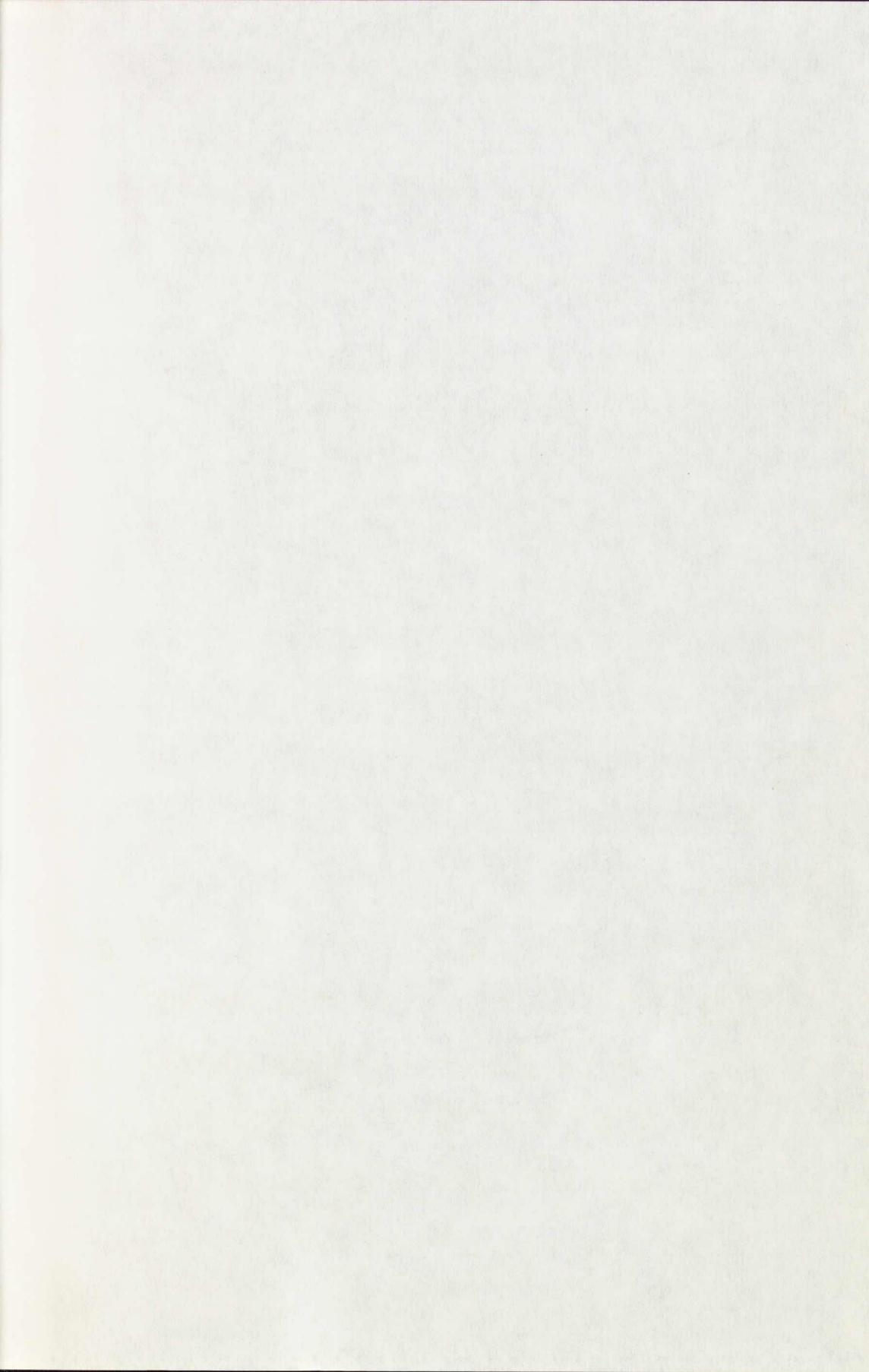
Fritid i förändring.
Om kön och fördelning av fritidsresurser. [3]
Forskning för vår vardag. [10]
Attityder och lagstiftning i samverkan + bilagedel. [31]

Inrikesdepartementet

Lokal demokrati och delaktighet i Sveriges städer och landsbygd. [71]

Miljödepartementet

Batterierna – en laddad fråga. [8]
Nationalstadsparker. [38]
Rapport från klimatdelegationen 1995.
Klimatrelaterad forskning. [39]
Precisering av handelsändamålet i detaljplan. [52]
Kalkning av sjöar och vattendrag [53]
Swedish Nuclear Regulatory Activities.
Volume 1 – An Assessment. [73]
Swedish Nuclear Regulatory Activities.
Volume 2 – Descriptions. [74]

Ämnessk förteckning

Ämbets 120

121-122

123-124. *Öfverstyrelsens förordning för*

*125-126. *Öfverstyrelsens förordning för**

*127-128. *Öfverstyrelsens förordning för**

Ämbets 129

130-131

132-133. *Öfverstyrelsens förordning för*

*134-135. *Öfverstyrelsens förordning för**

*136-137. *Öfverstyrelsens förordning för**

Ämbets 138

139-140. *Öfverstyrelsens förordning för*

*141-142. *Öfverstyrelsens förordning för**

*143-144. *Öfverstyrelsens förordning för**

*145-146. *Öfverstyrelsens förordning för**

*147-148. *Öfverstyrelsens förordning för**

*149-150. *Öfverstyrelsens förordning för**

*151-152. *Öfverstyrelsens förordning för**

*153-154. *Öfverstyrelsens förordning för**

*155-156. *Öfverstyrelsens förordning för**

Ämbets 157

158-159

160-161. *Öfverstyrelsens förordning för*

*162-163. *Öfverstyrelsens förordning för**

Ämbets 164

165-166. *Öfverstyrelsens förordning för*

*167-168. *Öfverstyrelsens förordning för**

*169-170. *Öfverstyrelsens förordning för**

*171-172. *Öfverstyrelsens förordning för**

*173-174. *Öfverstyrelsens förordning för**

*175-176. *Öfverstyrelsens förordning för**

*177-178. *Öfverstyrelsens förordning för**

*179-180. *Öfverstyrelsens förordning för**

*181-182. *Öfverstyrelsens förordning för**

*183-184. *Öfverstyrelsens förordning för**

Ämbets 185

186-187

188-189. *Öfverstyrelsens förordning för*

*190-191. *Öfverstyrelsens förordning för**

*192-193. *Öfverstyrelsens förordning för**

*194-195. *Öfverstyrelsens förordning för**

Ämbets 196

197-198. *Öfverstyrelsens förordning för*

Ämbets 199

200-201. *Öfverstyrelsens förordning för*

*202-203. *Öfverstyrelsens förordning för**

*204-205. *Öfverstyrelsens förordning för**

*206-207. *Öfverstyrelsens förordning för**

*208-209. *Öfverstyrelsens förordning för**

*210-211. *Öfverstyrelsens förordning för**

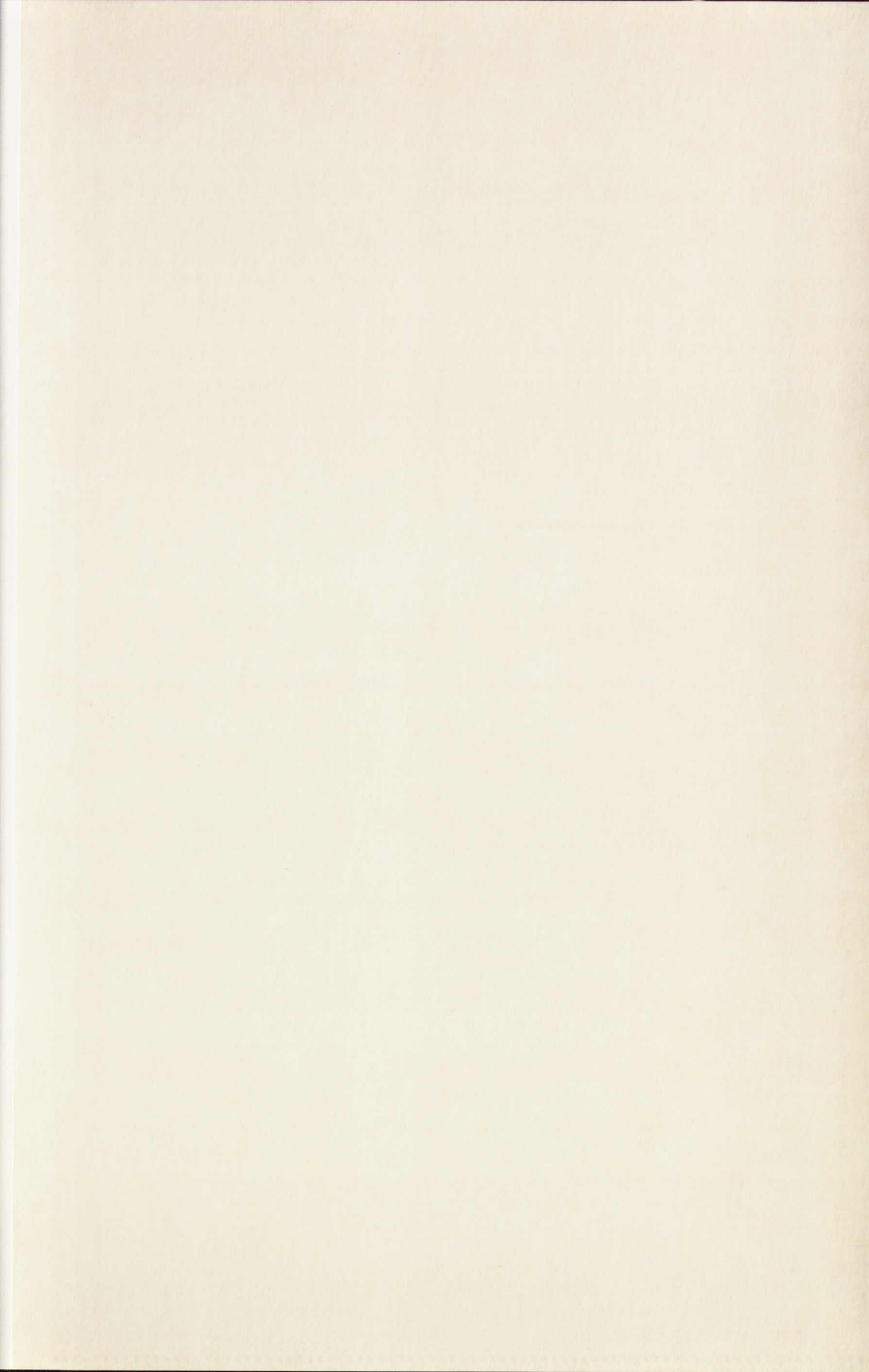
*212-213. *Öfverstyrelsens förordning för**

*214-215. *Öfverstyrelsens förordning för**

*216-217. *Öfverstyrelsens förordning för**

*218-219. *Öfverstyrelsens förordning för**

*220-221. *Öfverstyrelsens förordning för**

FRITZES

POSTADRESS: 10647 STOCKHOLM
FAX 08-20 50 21, TELEFON 08-690 91 90

ISBN 91-38-20276-X
ISSN 0375-250X